

ਡੇਅਰੀ ਉੱਦਮ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਭਲਕ ਤੋਂ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਂਮਿਤਸਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪੇਂਡੂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀਆਂ, ਜੋ ਡੇਅਰੀ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਡੇਅਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਵਾਸਤੇ ਦਫਤਰ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੇਅਰੀ ਐਂਮਿਤਸਰ, ਡੇਅਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵੇਰਕਾ (ਐਂਮਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 16 ਜੂਨ ਤੋਂ 27 ਜੂਨ ਤੱਕ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 16 ਜੂਨ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵਰਿਆਲਾ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੇਅਰੀ ਐਂਮਿਤਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡੇਅਰੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਪੌਦੇ ਵਜੋਂ ਅਨੁਣ ਲਈ 2 ਹਫ਼ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਉੱਦਮ ਸਿਖਲਾਈ 16 ਜੂਨ ਤੋਂ 27 ਜੂਨ ਤੱਕ ਡੇਅਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕੇਂਦਰ, ਵੇਰਕਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਂਮਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਂਮਿਤਸਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀਆਂ ਜੋ ਘੱਟ ਘੱਟ 10ਵੀਂ ਪੱਧਰ ਹੋਣ, ਉਮਰ 18 ਤੋਂ 55 ਸਾਲ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ, ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਖਲਾਈ ਉਪਰੰਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਬੰਧਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥੋਕਾਂ ਤੋਂ ਡੇਅਰੀ ਕਰਸੇ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਰਾਹੀਂ 2 ਤੋਂ 20 ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਡੇਅਰੀ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਵਾ ਕੇ 25% ਜਨਰਲ ਅਤੇ 33% ਅ.ਜਾਤੀ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਮੁਦੀਆਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਮੁਦਰਾ ਲੋਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਪ੍ਰਸੂਤੀ, ਨਸਲ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਏ. ਆਈ. ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।ਚਾਰਵਾਨ ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀਆਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਫਤਰ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੇਅਰੀ, ਐਂਮਿਤਸਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਲਸ ਯੋਗਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਾਈਜ਼ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਆਪਾਰ ਕਾਰਡ ਲੈ ਕੇ ਫਾਰਮ ਭਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।ਵਰੋਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਡੇਅਰੀ ਫੀਲਡ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 84221710001 ਅਤੇ ਜੇਤੀ ਬ਼ਰਮਾ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 9465725610 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ, ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਬਿਕਰਾਉਰ ਵਿਖੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਮਨਜ਼ੂਰ : ਧਾਲੀਵਾਲ

● ਬਲਾਕ ਅਜਨਾਲਾ ਤੇ ਰਮਦਾਸ ਦੇ 24 ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਹਰਜਾ ਛੀਨਾ ਦੇ 16 ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ

ਅਜਨਾਲਾ, (ਸੁਖਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ)- ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਲਕਾ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਤਹਿਤ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਕਰਾਉਰ ਵਿਖੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਆਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਢਾਈ ਏਕੜ 'ਚ ਆਧੁਨਿਕ ਖੇਡ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਟੇਡੀਅਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਸਵੇਰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਸੈਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਲਈ ਬਕਾਇਦ ਪਾਰਕ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਵੇਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹਲਕਾ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਾੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁੱਟਾ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬ਼ਰਤੀ ਨੂੰ

ਹਲਕਾ ਅਜਨਾਲਾ ਤਹਿਤ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਬਲਾਕ ਅਜਨਾਲਾ ਤੇ ਬਲਾਕ ਰਮਦਾਸ ਦੇ 12-12 ਪਿੰਡਾਂ, ਬਲਾਕ ਹਰਜਾ ਛੀਨਾ ਦੇ 16 ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਕਾਇਦ ਆਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।ਅੰਜ ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਕੌਂਸਲਰ ਦਿੱਤਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੂਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਗੂਆਂ, ਸਰਗਰਮ

ਉਪਰੰਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਐਂਮਿਤਸਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਐਂਮਿਤਸਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਐਂਮਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਐਂਤਰਗਾਫ਼ਟਰੀ ਪੰਧਰ ਦਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਤੇ ਕੌਲ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਨਾਇਕ ਤੇ ਆਮ

ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਐਂਮਿਤਸਰ 'ਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵੇਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ (ਗੁਜਰਾਤ) ਵਿਖੇ ਵਾਪਰ ਡਿਐਂਕਰ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸੇ ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਮੌਦਯਾਗ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸਾ ਨਾ ਵਾਪਰ ਸਕੇ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਫਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ 'ਚ ਦੁਰਘਟਨਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੱਟੀ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਮਿਤ ਅਲ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ, ਕੌਂਸਲਰ ਰਾਮਬੀਰ ਕੌਰ, ਕੌਂਸਲਰ ਅਵਿਨਾਸ ਮਜੀਥ, ਸ਼ਿਵ ਚਾਹਲ, ਐਲਾਨ ਪੁਰੀ, ਰਮੇਸ਼ ਮਹਾਜਨ ਆਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਭਵੰਦੀਏ ਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਗੋਪੀ ਵਾਸੀ ਵੱਡੀ ਅਲਗੋਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ।ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖਾਲੜਾ ਪੁਲਸ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਵਾ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਖਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਇਕੱਲੀ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1 ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਐਂਮਿਤਸਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਉਸ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਈ ਭੇਡ ਲੱਖ ਦੀ ਨਕਦੀ, ਸੌਨੇ ਦੇ ਟੋਪਸ ਤੇ ਮੁੰਦਰੀ ਵੀ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਅਰਜ ਪੁੱਤਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨਿਵਾਸੀ ਭਿਖੀਵੰਡ ਵਿਆਹ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਲੜਕੇ ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਲੜਕੇ ਦੀ ਭੈਣ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਟਸਐਪ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ: ਸ਼ੈਰੀ ਕਲਸੀ

ਬਟਾਲਾ, (ਡਾ. ਮਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 'ਈਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ' ਪੋਰਟਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ ਕਰਨ, ਸੁਧਾਰ, ਸ਼ਾਨੀ ਹਰਿਤ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਨਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਰੀ ਕਲਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ 'ਈਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਯੁੱਧਿੱਧ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸਕਦਾਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਈਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ' ਪੋਰਟਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਟਸਐਪ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਰਿਪ ਐਂਟਰੀ ਅਤੇ ਫਰਦ ਬਦਲ (ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ), ਲਈ ਆਨਲਾਈਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ

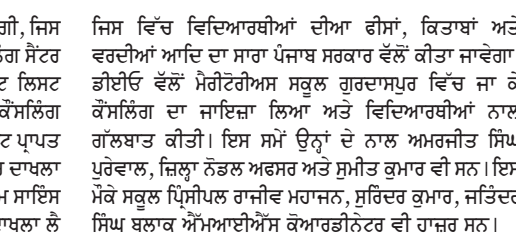
ਵੇਸਲਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 40 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਫਰਦਾਂ (ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕੋਲ ਗਏ ਕੱਢਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਫਰਦ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ੈਰੀ ਕਲਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਉਪਰ ਡਿਜੀਟਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਰ ਕਿਉਂ ਆਰ. ਕੋਡ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਆਰ. ਕੋਡ ਨੂੰ ਸਕੇਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 99 ਫੀਸਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਇਸ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗਲੇ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਸਿਫ ਇੱਕ ਕਲਿੱਕ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 1076 'ਤੇ ਡਾਇਲ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਮਰਜ਼ੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਰਿਟੋਰੀਅਸ ਸਕੂਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਜਾਰੀ

ਧਾਰੀਵਾਲ (ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ)- ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ 10 ਮੈਰਿਟੋਰੀਅਸ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2875 ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ 1725 ਲੜਕੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫਸਰ (ਕੋ.ਸਿ.) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਰਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਤੀ 06/04/2025 ਨੂੰ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਕੋਡਕਟ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਰਿਜ਼ਲਟ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੌਂਸਲਿੰਗ 10 ਜੂਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 16 ਜੂਨ ਤੱਕ ਚਲੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 10 ਮੈਰਿਟੋਰੀਅਸ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਮੈਰਿਟ ਲਿਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 10 ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਐਂਟਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ 11ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਚਾਰਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟਰੀਮ ਸਾਇੰਸ ਮੈਡੀਕਲ, ਨਾਨ-ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ

ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੇਜ਼ੀਡੈਂਸੀਅਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਹੋਸਟਲ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਡੀਏਟਿ ਵੱਲੋਂ ਮੈਰਿਟੋਰੀਅਸ ਸਕੂਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਦੇਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੌਡਲ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਮਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਾਜੀਵ ਮਹਾਜਨ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਲਾਕ ਐੱਮਆਈਐੱਸ ਕਮਾਡੀਨੈਟ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਐਮਾ ਕਲਾਂ 'ਚ ਘਰ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਕਾਰਨ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਬਥਲਾ (ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਨੀ) - ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਬਲਾਕ ਗੰਡੀਵੰਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਪਿੰਡ ਐਮਾ ਕਾਂ ਵਿਖੇ ਘਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਂਕਰ, ਬੈਂਡ, ਗੈਸਰ, ਅਲਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸਾਮਾਨ, ਟੈਂਕਰ ਦੀ ਆਰਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ, ਪਿਸਤੌਲ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਗੋਲੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਤੇ ਬੱਤੀ ਬੋਰ ਦਾ ਪਿਸਤੌਲ ਆਦਿ ਸਭ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋ ਗਿਆ।ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਘਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਗੀ ਐਂਮਿਤਸਰ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ।ਸਭ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਨੌਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਕਿ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੈ।ਅੱਗੀ ਬੋਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪੇਟਾਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।ਵਾਇਰ ਬਿਊਡ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਦੋਂ ਚੋਟ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।ਸਭ ਕੁਝ ਸੜ ਕੇ ਵਧਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।ਸ਼ਾਮਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਕਰ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿੰਡ ਐਮਾ ਕਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੰਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਂ ਛਾਣਾ ਬਾਜ਼ਲ ਵਿਖੇ ਐਂਟਫਾਇਰਮੀਸ਼ਨ ਕਰਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਗੱਲੀ ਜਾਵੇ।

ਸਾਬਕਾ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖੇਰੋਤੀ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ ਨੂੰ ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ (ਐਸਐਸ ਬਰਮਾ)- ਸਥਾਨਕ ਕਸਬਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਜਸਤ ਮਰਵਾਹਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਰੀਸ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਮਰਵਾਹਾ (ਰਿੰਗੂ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਾਬਕਾ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖੇਰੋਤੀ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ ਜੋ ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਾ ਕੌਲ ਦੁਪਹਿਰ ਅਚਾਨਕ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਸਥਾਨਕ ਕਸਬੇ ਦੀ ਬਿਥਪੁਰੀ ਵਿਖੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਾਬਾ ਚੌਰਨ ਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿਧਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਮਰਵਾਹਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅੰਤਿਮ ਯਾਤਰਾ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਆਗੂਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਤਰੰਮਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਖੇਰੋਤੀ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ ਨੂੰ ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮਰਵਾਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਚਰਨ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ, ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਮਰਵਾਹਾ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਵਿਜੇ ਪਵਨ, ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲੀ, ਗੋਪੀ ਮਰਵਾਹਾ, ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਚੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਐੱਡਵੋਕੇਟ ਪਰਮੀਤ

ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਜ਼ਬੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲਪੁਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜ਼ਬੇਦਾਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪੰਛੋਕ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਿੱਟਾ, ਆਮ ਆਗੂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਠੇਠਰਕੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਰਡਰੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਣੀਆ, ਕੌਂਸਲਰ ਸਤਪਾਲ ਸ਼ੇਰੀ, ਕੌਂਸਲਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਲਾ, ਕੌਂਸਲਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਛੋਕ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੱਜੀ, ਸਾਬਕਾ ਕੌਂਸਲਰ ਬਲਦੇਵ ਰਾਮ ਡਾਇਮੰਡ, ਸਾਬਕਾ ਕੌਂਸਲਰ ਧਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੱਤਰੀ, ਸਾਬਕਾ ਕੌਂਸਲਰ ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਕ ਸੋਨੀ, ਸਾਬਕਾ ਡੀਏਟਿ

ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਮੱਤਰੀ, ਸੁਪੀਰ ਬੇਦੀ, ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅੰਤਿਮ ਯਾਤਰਾ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਆਗੂਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਤਰੰਮਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਖੇਰੋਤੀ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ ਨੂੰ ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮਰਵਾਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਚਰਨ ਲਾਲ ਮਰਵਾਹਾ, ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਮਰਵਾਹਾ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਵਿਜੇ ਪਵਨ, ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲੀ, ਗੋਪੀ ਮਰਵਾਹਾ, ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਚੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਐੱਡਵੋਕੇਟ ਪਰਮੀਤ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ 1958 ਦਾ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਕਾਦੀਆਂ (ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਤਰਾ)- ਇੰਡੀਅਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਦੇ (ਇਫਟੂ), ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਰੋਕੇ, ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਤਹਿਤ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਆਦਰੇ ਕਾਨੂੰਨ 1958 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਏਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਜੋਧ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਮ ਇੱਕ ਮੰਤਰ ਪੱਤਰ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਚੰਦਿਪਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਂਡਵੋਕੇਟ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲੀਲ ਕਲ੍ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਮਾਜੀ ਪੰਨਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਂ ਟੱਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਯੁਧ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੇ ਪੁੱਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਿਆਂ ਕੋਲੋਂ 12 ਘੰਟੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਇਹ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਉਸ ਹੱਕ ਉੱਤੇ ਹਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਆਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੱਕ 1806 ਤੋਂ 1886 ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰਤੀ ਏਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਫ ਤੇ 20 ਕਿਰਤੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਆਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਜਿਸਟਰ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ।ਜੱਬੋਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਣਗੇ।ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਭਰਥ, ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਤੁਗਰਵਾਲ, ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਟੋਡਰ ਮੱਲ, ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਲੀਲ ਕਲ੍ਹਾਂ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਰਥ, ਐਂਮਿਤ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾਜੀ ਪੰਨਵਾਂ ਆਦਿ ਸਾਥੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਜ਼ੋਨਲ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚ ਜੀਟੀਬੀਆਈ ਸਕੂਲ ਕਲਿਆਣਪੁਰ ਨੇ ਮਾਰੀ ਬਾਜ਼ੀ

ਸਕੂਲ ਦੇ ਪੰਜ ਖਿਡਾਰੀ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਲਈ ਚੁਣੇ

ਧਾਰੀਵਾਲ (ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ)- ਆਈ ਸੀ ਐੱਸ ਸੀ ਅਤੇ ਆਈ ਐੱਸ ਸੀ. ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜ਼ੋਨਲ ਪੱਧਰੀ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ (ਜੀ.ਟੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਸਕੂਲ ਕਲਿਆਣਪੁਰ (ਧਾਰੀਵਾਲ) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪੰਜ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਐਂਡਵੋਕੇਟ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਰਿੰਦਰ ਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਈ ਸੀ ਐੱਸ ਸੀ. ਅਤੇ ਆਈ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਨਲ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਭਾਰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ 8 ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰੀਵਾਲ ਦੇ ਐਂਡਵੋਕੇਟ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰੀਵਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ (ਐਂਡਰ- 19 ਮੁੰਡੇ) ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਟਰੋਫੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮਨਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਕਪਤਾਨ), ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਮਿਤਸਾ ਸਿੰਘ, ਅਨਨਕਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਨਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੁਸ਼ਪਤ ਸਿੰਘ, ਜੋਧਪਤੀਪਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੋਤ ਸਿੰਘ,

ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਚ ਲਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਤਾ ਨਿਭਾਉਣ 'ਤੇ ਪੰਨਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਐਂਡਵੋਕੇਟ) ਅਤੇ ਪ੍ਰ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਖ਼ਤੀਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ

ਮਲੱਟ/ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ (ਸ਼ਮਿਦਰਪਾਲ/ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੇਪੁ/ਪ੍ਰਸਾਦ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਥਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਮਲੱਟ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨਗਰ ਵਿਖੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ

ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਖ਼ਤੀਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੋਥਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣਾ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਥਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਮਲੱਟ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਕੋਥਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮਲੱਟ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਚਿਰੰਕੁਟੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੋਥਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰ ਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸਕਰ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦ ਤੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਤੇ ਰਾਜੀ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਬਹੁਤ ਸੌਖਿਆਂ ਇੱਥੇ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹਿੰਗੇ ਪੈਲੇਸ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੋਬੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ-ਕਈ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਇਹ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਏਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੋਥਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਤੇ ਸ਼ਿਵਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਾਮੂ ਆਰ ਓ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਮਨ, ਗਗਨ ਅਲੱਖ, ਜੋਨੀ ਗਰਗ, ਲਵ ਬੱਤਰਾ, ਬੇਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਲੱਖਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੋਨੀ, ਸ਼ਿਵ ਦਿਆਲ, ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ, ਅਰਜੁਨ ਬੱਤਰਾ, ਬੇਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੋਨੀ ਬਗੀਆ ਕੰਡਾਰੀਆ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪਤਵੰਤੇ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ 'ਵਰਸਿਟੀ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਮੈਰਿਟ 'ਚ ਆਈਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਪਟਿਆਲਾ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦੀ)-ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਸੂਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸ਼ਪਾ ਪੱਤਰ ਨਿੱਧੀ ਤੇ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ

ਗਿਆਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਗੁਰਜਤ ਕੌਰ ਜਸਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕੁਮਵਾਰ 96.92% ਤੇ 96.62% ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਕੁਮਵਾਰ 20 ਤੇ 22 ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਸੂਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸ੍ਰ. ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਫੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਪਾ ਪੱਤਰ ਤੇਜ਼ਾਬਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ, ਦਿੱਤਾ, ਦਿਵਾਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਗੰਡੀਨੀ ਕਾਲਜ ਵਿਕਾਸ ਕੋਲਲ ਡਾ. ਬਲਗਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਕੂਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਵਾਂ, ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡੀਨ ਕਾਲਜ ਵਿਕਾਸ ਕੋਲਲ ਡਾ. ਬਲਗਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੁਤੰਤਰ ਵੱਲੋਂ ਛਬੀਲ

ਨਾਭਾ (ਵਰਿੰਦਰ ਵਰਮਾ)-ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਲੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡੇਢ ਮਿੰਟੇ ਜਲ ਦੀ ਛਬੀਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਲੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਉਸਾਰੂ ਸਿੱਧਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਵਕਤ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਰਾਜ ਰੂਪੀ ਵਾਜ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਵੰਡ ਭਾਗ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੇਢ ਮਿੰਟੇ ਜਲ ਦੀ ਛਬੀਲ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜੱਤ ਬਾਬਾ ਨੰਡਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੱਲਰ ਭੋਟੀ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਫੂਟਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਡੇਢ ਮਿੰਟੇ ਜਲ ਦੀ ਛਬੀਲ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਧੀ ਸੁੱਖਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਬਾਬਰਪੁਰ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣਾ, ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇਹਰਾ, ਗੁਰਦੀਪ ਖੱਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਆਦਿ ਸੰਗਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੀ ਡੀ ਜੈਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਕੌਸਰ ਦਾ ਮੁਫਤ ਚੈਕਅੱਪ ਕੈਂਪ

ਜਗਦੀ (ਅਮਿਤ ਖੰਨਾ)-ਪੀ ਡੀ ਜੈਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧਵਾਂ ਬੇਟ ਦੇ ਸਰਗਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੌਸਰ ਦਾ ਮੁਫਤ ਚੈਕਅੱਪ ਕੈਂਪ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਚੈਕਅੱਪ ਦੌਰਾਨ ਐੱਫ ਤੇ ਜਨਰਲ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਚੈਕਅੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ 500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਵਾਇਆ। ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਕੌਸਰ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਟੈਸਟ ਮੁਫਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ ਇਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਵ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਕੌਸਰ ਵਰਗੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖੀਆਂ ਦੀ ਪਤਨੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਾਜੀਵ ਕਾਪੂਰ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ। ਕਰਨਲ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੈਂਪ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਜਿੰਦਰ ਜੈਨ ਤੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤਨੀਆਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਈਜ਼ ਫਰ ਲੱਗਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਡਾਕਟਰ ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਭੱਲਾ, ਅਰੁਣ ਗੋਇਲ, ਰਵੀ ਗੋਇਲ (ਏਪੀ ਰਿਵਾਇਨਰੀ), ਐਡਵੋਕੇਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟੀਟੂ, ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ, ਬਲਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲਰ, ਰੋਬਿਨ ਸਿੱਧੂ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭੂਸ਼ਣ ਜੈਨ ਨੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਥੂਬੀ ਨਿਭਾਈ।

ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਮੀਟਿੰਗਾਂ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ (ਜਗਦੀਪ ਗਿੱਲ)-ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਤੋਂ ਬਲਾਕ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵੱਲੋਂ ਬਲਾਕ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੋਗਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੰਕਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇ ਸਾਮਾਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਉਂਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਿਸਾਨ, ਬੰਨੇਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਮਾਲਾ, ਅਬੋਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਫਾਜ਼ਾ ਤੇ ਲੁਪਤਾਇਆ ਅਬੋਰ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਲੇਗ ਪਾਲਸੀ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਕੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਪਿੰਡ ਇਕਾਈ ਮਲਕਾਟਾ, ਲਾਲੇਆਟਾ, ਮਾਹੀ ਨੌਗਲ, ਜੀਵਨ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਲਾ ਤੇ ਚੰਦਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਲਾਕ ਆਗੂ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਫਾਗਨਾ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹੀ ਨੌਗਲ, ਕਾਲਾ ਚੰਦਵਾਲਾ, ਜਸਵੀਰ ਮੰਡ, ਜਗਤਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ 'ਆਰਿ ਰੰਗ ਭਰੀਏ' ਮੁਕਾਬਲਾ

ਸੰਗਰੂਰ (ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਿੰਘ)-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਟੱਡੀ ਸੰਗਰੂਰ-ਬਰਨਾਲਾ-ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਜ਼ੋਨ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਰਾ ਵਿਖੇ 8 ਰੱਜਾ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਰ ਕੈਂਪ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋਧਿਆ, ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅੱਖਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਤੇ ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਕੈਂਪ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ 'ਆਰਿ ਰੰਗ ਭਰੀਏ' ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ੁਰੂਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਦਰੀ, ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦੀ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਕੌਰ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਪ੍ਰਗਰਮ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਮਿੱਟੀ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਜੂਨੀਅਰ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕਟਰਾਂ ਦੇ 4 ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਡਰਾਇੰਗ ਕਾਪੀ

ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਢਾਬਿਆਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ

ਦੇਹਰਾ (ਰਜਿੰਦਰ ਸੇਠ)-ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇਹਰਾ ਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਢਾਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁਲਰ ਤੇ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫੁੱਕਵਾਰ ਨੂੰ ਭਰਾਈ ਡੋ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਕੁਲਰ ਤੇ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਾਵਣਾ ਨਾ ਪੈਣਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਲਾਵਣੇ ਦੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਰਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਾਵਣਾ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਵਣਾ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਅੱਡੇ, ਦੂਸਰਾ ਪਿਛੂਪਾ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਅਡਲਟ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਵੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇਹਰਾ ਨਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਕਲਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਡਾ. ਸੁਧੀਰ ਖਿੱਚੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਨਿੱਘੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ

ਫਰੀਦਕੋਟ (ਐਲਗਜੈਂਡਰ ਡਿਸੂਜਾ)-ਸਥਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਆਰਥਿਕ ਸਰਗਰੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਸੁਧੀਰ ਖਿੱਚੀ ਐੱਮ.ਸੀ.ਐੱਚ. 43 ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੇਵਾ ਉਪਰੰਤ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਜਿ.) ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਡਰੀਦਕੋਟ ਕਲਰਕ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਖਿੱਚੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਏ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਦੀਪ ਰਾਜ ਭਾਰਤੀ, ਪ੍ਰ. ਬੁਲਨਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਾਇਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਦਲ ਲਾਲ, ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਬੁਲਨਾਹ ਸਿੰਘ ਸੁਰਭੱਤ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ, ਜਗਦੀਪ ਰਾਏ ਚੌਥੀਵਾਲਾ, ਰਾਮ ਪਾਲ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸਾਵਤਰ, ਲਾਲ ਚੰਦ ਖਿੱਚੀ, ਹਰੀ ਪਾਲ, ਅਮਨ ਨਿਭਾਰੀਆ ਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਜ ਆਦਿ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾ.

ਮਾਤਾ ਸਵਿੱਤਰੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਲੌਂਗਵਾਲ (ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਲ)-ਦੇਸ਼ ਭਰਾਤ ਯਾਦਗਾਰ ਲੌਂਗਵਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਆਗੂ, ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਟੀਚਰ ਫ਼ਰੰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੱਸ-ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਮਰਹੂਮ ਮਾਸਟਰ ਬਿਜ਼ ਲਾਲ ਛਾਹੜ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਿੱਤਰੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਅਦ ਅਚਾਨਕ ਹੋਈ ਮੌਤ 'ਤੇ ਲੌਂਗਵਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਘਾਲਣਾ, ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੇਵਾਯੋਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਪਿੰਡ ਛਾਹੜ ਵਿਖੇ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਜੁਧਾ ਲੌਂਗਵਾਲ, ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਬੀਰਬਲ ਸਿੰਘ, ਦੇਸ਼ ਭਰਾਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਵਰੀਦ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿੱਕੀ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਵਾਦੀ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਲਖਵੀਰ ਲੌਂਗਵਾਲ, ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਟੀਚਰਜ਼ ਫ਼ਰੰਟ ਦੇ ਦਾਤਾ ਸਿੰਘ ਨਮੋਲ, ਜਸਵੀਰ ਨਮੋਲ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸੰਗਰੂਰ, ਉਧਾਤਿਤਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਰਾਏ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੁਨਾਮ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਚਰਨਾ ਸਿੰਘ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਸੋਧੀ ਸਿੰਘ, ਮਾ. ਚੰਦਰ ਬੇਬਰ, ਸਰਬਜੀਤ ਨਮੋਲ, ਬੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨਮੋਲ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਵਰਾ ਹਰੇ ਹਨ ਮਹਾਰਮੱਛ ਵਾਲੇ ਹੰਝੂ : ਹਰਚੰਦ ਬਰਸਟ

ਸਮਾਣ (ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ)-ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਸਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਜਸੀਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਮੱਛ ਵਾਲੇ ਹੰਝੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਰਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਭਰਤੀ ਸਮੇਂ ਰਿਸ਼ਟਵੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦਾ ਕਰੀਬ 68 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਜ਼ਿਵਾਰਸ਼ ਦੇ 55,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਿਸ਼ਟਵੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਕੇ ਨਿਯੁਕਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ

ਸੁਧੀਰ ਖਿੱਚੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਮਪਤਨੀ ਮੋਖਮ ਲਤਾ ਖਿੱਚੀ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤੇ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਰਾਗ ਪਾ ਕੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਰਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਭਰਤੀ ਸਮੇਂ ਰਿਸ਼ਟਵੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦਾ ਕਰੀਬ 68 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਜ਼ਿਵਾਰਸ਼ ਦੇ 55,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਿਸ਼ਟਵੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਕੇ ਨਿਯੁਕਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੰਗਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਕੰਗਲਾ : ਹਰਦੀਪ ਦੌਲਤਪੁਰ

ਪੂਰੀ (ਮਹਿੰਦਰ ਗਰਗ, ਬਿਨੀ ਗਰਗ)-ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਕਿਸਾਨ ਵਿੰਗ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਹਲਕਾ ਪੂਰੀ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੌਥੀਵਾਲਾ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੰਗਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 'ਆਪ' ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੁੱਖ ਕੇ ਕੰਗਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 54 ਹਜ਼ਾਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਆਖੜੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੁਰਗਾਰ ਸਕੱਤਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਜਨਤਾ ਤਾਰੀਖ-ਤਾਰੀਖੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਕੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਸੀ ਚਾਲੂ ਰੱਖ ਕੇ ਬਿਝਾਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਆਏ ਕੋਰਪੋਰੇਟਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੁਪਤਾਇਆ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸੂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪੀ ਜੀ ਆਈ 'ਚ ਵੈਕਸੀਨੇਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਰਗ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ

ਸਮਰਾਲਾ (ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ)-ਪੀ ਜੀ ਆਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਚੌਥੇ ਪੌਸਟਰੀਜ਼ਏਟ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵੈਕਸੀਨੇਸ਼ਨ ਕੋਰਸ ਦੌਰਾਨ ਗਾਹਟੀ ਤੇ ਐਂਡਰਾਸਟਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੈਕਸੀਨ ਟੀਕਾਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨਿਤਾਕਰਨਾਂ, ਨੀਤੀਆਂ, ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰਗਰਮ ਦੇ ਆਗਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਕੇ. ਅੰਬਾ ਤੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਪਰਨ ਕੁਮਾਰ ਵਾਧਿਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਇਮਿਊਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਘਟਾਅ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ। ਡਾ. ਸੁਰੇਸ਼ ਦਲਪਾਥ (ਵਿਲੀਅਮ ਜੇ. ਕਲਿੰਟਨ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ) ਨੇ ਘੱਟ ਤੇ ਮੱਧਮ ਆਮਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 'ਜ਼ੀਰੋ-ਡੋਜ਼' ਤੇ ਅੱਧ ਟੀਕਾਕਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਰਾਜ ਸ਼ਰਧ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਿਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਰਾਜ ਸ਼ਰਧ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਿਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਰਾਜ ਸ਼ਰਧ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਿਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਰਾਜ ਸ਼ਰਧ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਿਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡਾ.

ਐੱਸ ਐੱਸ ਮਿਰਜਕਰ
(ਆਖਰੀ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

ਐਤਵਾਰਤਾ

ਗਿਰਝਾਂ ਉਡਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈਆਂ,

ਜਿੱਥੋਂ ਤੀਕ ਨਜ਼ਰ ਗਈ ਏ।

ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ,

ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਤੇ ਮਰ ਗਈ ਏ।

- ਰਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਦ

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 15 ਜੂਨ 2025

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਤੇ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਥੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਨੇਹ ਭਰੀ ਅਲਵਿਦਾ!

ਭਰਾ, ਦੋਸਤ, ਅਧਿਆਪਕ, ਚਾਚਾ

ਚਾਚਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਬੀਵੀ ਸਵਰਨ ਕੌਰ 1953 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੰਡ ਮੰਡ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਵੇਖੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸੀ ਚਾਰ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਗੁਣਦੇਵ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੰਜਾਂ ਕੁ

ਜਸ ਮੰਡ

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰਮੀਤ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਬੀ ਮਾਂ ਵਰਗੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਭਾਬੀ ਨੇ ਮਾਂ ਬਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖਿਡਾਇਆ ਵੀ, ਤੇ ਪਾਲਣਾ-ਪੋਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ, ਭਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵਾਰੋਂ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਚਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਛੜ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਖੇਡੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਕਬੱਡੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਅਮਰੂਦ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਡ ਵੀ ਖੇਡੀ। ਚਾਚਿਆਂ ਦੀ ਭਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਸੀ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਸਹਿਮ ਭਰੀ ਦੁਰੀ।

ਦਸਵੀਂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਉਦੋਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਲਮ ਸੀ ਸਰਨੇਮ ਵਾਲਾ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਕੀ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸਰਨੇਮ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਰਮੀਤ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸ਼ੁਗਲੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁਟਕਲੇ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ ਦੇ ਸਰਨੇਮ ਵਾਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ 'ਸ਼ੁਗਲੀ' ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਤਖੱਲਸ ਉਸ ਦੇ ਸਰਨੇਮ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਮਿਹਰਚੰਦ ਪਾਲੀਟੈਕਨਿਕ ਵਿਖੇ ਆਰਟਸ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟਸ ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਤੇ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਮੰਡ ਮੰਡ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬਿਆਸ ਪਿੰਡ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸਨਾਤਨ ਸਕੂਲ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਵਿਚ ਡਰਾਇੰਗ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਆਣ ਲੱਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੋਂਡਮਾਸਟਰ ਸੀ। ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗਾ ਚਾਚਾ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਚਾਚਾ ਹੁਣ ਦਬਕਾ ਵੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਡੰਡਾ ਪਰੋਡ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਜੇ ਮੈਂ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੀਕ ਮੇਰੇ ਡਰਾਇੰਗ

ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਸਿਰ ਬੱਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਖਿੱਚਣੀਆਂ ਵੀ ਸਿਖਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੋਲੇ-ਬਤਾਉਂ ਵਿਚ ਰੇਗ ਭਰਨੇ ਵੀ ਸਿਖਾਏ।

ਪਰੰਤੂ ਚਾਚਾ ਜੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਕੱਲੇ, ਬਤਾਉਂ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਫੇਰ ਬੀ ਏ, ਐੱਮ ਏ ਅਤੇ ਐੱਲ ਐੱਲ ਬੀ। 1983 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਾਸਕੋ ਤੋਂ ਐੱਲ ਐੱਲ ਐੱਮ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਚਾਚਾ ਜੀ ਜਲੰਧਰ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਭਰ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਵਿਛੀ ਹੋਈ ਦਰੀ, ਸੰਗਲੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁਝ ਫਾਈਲਾਂ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਹੀ ਸਨ ਬਹੁਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ 'ਦਫਤਰ'। ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਚਾਚਾ ਜੀ ਵਕੀਲ ਬਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਚੱਲ ਨਿਕਲੀ ਸੀ, ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗੀ ਕਮਾਈ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ, ਤੇ ਵਕੀਲ ਵਾਲਾ ਰੁਤਬਾ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਸਕੋ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਮਾਸਕੋ ਮੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਐਂਡਰਗਸਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪੀ ਐੱਚ ਡੀ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ।

ਮਾਸਕੋ ਤੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਆਣ ਟਿਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪਿੰਡ ਗੇੜਾ ਲਗਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਚਾਚਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਦਬਦਬੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਤਰ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ : ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਫੱਡਿਆ, ਫਿਰ ਧਰਤੀ ਹੀ ਫੱਡ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ 15 ਮਈ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ 'ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ' ਲਈ ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲੋਂ ਹਟਵਾਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕੀ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਯਾਦਵ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਹਦੇ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਗਮਟੀਕ ਬੱਪੜੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਗਰਮੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਬੱਪੜੀ ਜਿੱਥੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸੋਢਿਆ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਉੱਸਲਵੱਟੇ ਦੱਸਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਭ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਵਿਲਾਇਤੀ ਮਿਆਰ ਦਾ ਦੇਸੀ ਬੰਦਾ। ਚੁਟਕਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਹਾਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਝਲਕਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਮਾਵੀਕਰਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰਾ ਸਮਾਜ ਝਲਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਖਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਿੰਡ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੁਕਤਾ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਪਰਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਖਾਂਤਕ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂਤਕ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਪਹਿਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਖਾਣੇ ਨੇ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਲਜ਼ੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਦੋਂ ਹੋਏ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਗਿਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ

ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਡਰਾਇੰਗ ਮਾਸਟਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਨ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ ਜੰਡਿਆਲਾ ਮੰਜਰੀ ਤੋਂ ਤੋਰ ਕੇ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਤੱਕ ਲੈ ਆਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬਣ ਗਏ, ਸੰਘਰਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਹਮਸਫ਼ਰ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਮੌਰਚਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ

ਸਤਨਾਮ ਚਾਨਾ

ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਸਕੂਲ, ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਝਕਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਡਿਗਰੀ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਵਕੀਲ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹਸਵਾਰ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਗੁੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਵਕਾਲਤ, ਉਹਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿੱਤ ਨਾ ਸਕੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਵੱਜ ਨਾ ਪੈਣ। ਥਾਣੇ-ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ। ਉਹਨੇ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ 'ਕਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤੇ' ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ' ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਪੇਂਡੂ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਕਨੂੰਨੀ ਰਾਹ' ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਜਿਸ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਝਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਖਾਹਮੁਖਾਹ ਦੇ ਝਗੜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਸੰਵਾਰ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਰਵਾਇਤੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜੀ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਵਕਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹੀ ਝੋਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਫੁਲਸਫਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਝਗੜੇ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰੋਤਾ ਸਗੋਂ ਉਹਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਰਿਮ-ਭਰਮ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦਲੀਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਸ਼ੁਗਲੀ ਉਹਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਭਸਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੁੱਭਦੀ ਸੀ, ਤਰਲੋਂਛੀ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਔਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਔਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਵੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਝਾਉਣ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ

ਸਲੀਕਾ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਇਕਮਿਕ ਸਨ

ਇੱਕ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਕ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦਰਦਮੰਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਦ ਰੂਹ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਹਿਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।' ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਸੀ, ਜੋ ਹਯਾਤੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਉਕਤ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ, ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ, ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਕਾਲਤ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਣ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਧੂ ਪੁੱਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ।

5 ਜੂਨ ਨੂੰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਜਿੰਦਰ ਮੰਡ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਮੰਡ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਉਪਭੋਜ-ਉਪਭੋਜ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਦੇ ਫਤਿਹਪੁਰੀ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਣਚੱਕ ਛੁਪਣਛੋਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਸੱਚ 'ਝੂਠ' ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਨੇ ਕੁਝ ਪਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਇਆ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਇਹ ਸੱਚ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਮਿੱਤਰਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗਮਜ਼ਦਾ ਕਰ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਲਝਣ 'ਚ ਹਾਂ। ਬਹੁਪੱਖੀ ਤੇ ਮਾਣਮੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਛੋਹਣਾ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਛੱਡਾ। ਬੈਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਠਾਦਰਦ ਦੀ ਇੱਕ ਗਜ਼ਲ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਹੈ, 'ਨਾ ਆਇਆ ਸਲੀਕਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਜਿਉਣ ਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਪੈਰ ਚੰਨ ਤੱਕ ਪਸਾਰੇ ਅਸੀਂ' ਸ਼ੁਗਲੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਰਨ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਸਾਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਸਾਰੇ ਦੌਰਾਨ ਸਲੀਕਾ ਤੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹੇ। ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਤੇ ਸਲੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਝਲਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਗਮੇਸ਼ਾ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ। ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਡੱਤ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਹੈ। 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਕਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਭੰਵਰ 'ਚ ਫਸਿਆ ਜਾਂ ਝਮਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸ਼ੁਗਲੀ ਹੁਰਾਂ ਤਰਕੀਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚੀਆਂ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਫ਼ਗੋਈ। ਮਸਲਾ ਭਾਵੇਂ ਸਿਆਸੀ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ, ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਸੁਚੱਜਤਾ ਸ਼ੁਗਲੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਐਂਗਸੈਂਗ ਰਹੀ। ਦੌਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੱਬੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਈ 'ਖੱਬੀ ਖਾਨ' ਡੋਲਦੇ ਦੇਖੇ, ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਦੇ ਆਲਮ 'ਚ ਵਿਚਰਦੇ ਮਿਲੇ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਅਕੀਦਿਆਂ 'ਚ ਅਡੋਲਤਾ ਰਹਿਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਲਾਲ ਝੰਡੇ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬਣਾਉਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬੇਪਨਾਹ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਦੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਸ਼ੋਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਗਮ ਰੱਚਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਹ ਉਪਹਾਲਾ ਵੀ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਰਕ : 98725-40447

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਧਿਆਇ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ 1990 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਕੱਤਰ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਫ਼ਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੜਾਪਿੰਡਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਤੇ ਛਾਪਕ ਵੀ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਪੀ ਆਈ ਦੀ ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਜਥੇਬੰਦ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜਲੰਧਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨਕੁਰੀਮੈਂਟ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਈ ਕਾਰਡ ਗੈਨੀਉਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀਲ ਕਰਨਾ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੌੜ ਗਏ ਸਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਣਿਆਂ ਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਟੋਹਰ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਬੱਸਾਂ 'ਤੇ ਮੁਫਤ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦਾ ਆਈ ਕਾਰਡ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਮੁੜ ਆਰਥਿਕ ਸੈਕਟ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ। ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਸੈਕਟ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਨਵੀਨਰ ਸ਼ੁਗਲੀ, ਮੈਂਬਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪਿਰਬੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾੜੀਮਘਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ।

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਲਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੀ ਨਵੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰਤਨ ਕੌਰ ਸੀ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਦੀਆਂ 7 ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ 2 ਭਰਾ ਹਨ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਆਗਿਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅਲਾਵਲਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਫੁਲਵਾੜੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਾਲੀਅਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤੇ 1980 ਵਿੱਚ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਆਪ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਨ।

ਲੇਖਕ ਨੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਲਿਖਤ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਿੱਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਲਾਹਟ ਦਾ ਕੇਸ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਤੇ ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਇਹ ਲਾਹਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੱਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਈ ਹੈ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਘੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਸੀ ਇਸ ਦਾ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਕਦਾਰ

ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਚੰਦ ਪੋਲੀਟੈਕਨਿਕ ਕਾਲਜ ਦੇ ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟ ਵਿੰਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੜੇ ਫ਼ਫਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲ, ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਗਲ ਵਾਂਗ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਪੁੱਤਰ ਰਜਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗਨਜੀਤ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ। ਗਨ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਟੂਡੈਂਟ ਰਿਹਾ।

ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਸਨੇਹ ਸੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਦਾਈ ਤੇ ਉਘੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਵੇਖੋ ਭਲਾ ਆਪਣੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣਿਆ, ਉਹ ਵੀ 5 ਜੂਨ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਬਰ ਨੇ ਝਟਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਬਾਸੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ, ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ।

ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਜਿੰਦਰ ਦੇ ਸੱਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਸਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਲਈ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ, ਉਹਨਾ ਸਫਲ ਲੇਖਕ, ਕਾਲਮ ਨਵੀਸ ਤੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਝੰਡੇ ਗੱਡੇ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਿਟਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਹਿੰਦੜ ਸਿਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ

ਸ਼ਬਦ-ਬੁਣਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਝੰਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਅਖਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋ-ਚਾਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਕਿਹਾ ਸਹ, ਇਹ ਬੰਦ ਨਾ ਕਰਾਓ। ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਤੇ ਪੰਨ੍ਹੇ ਜੀ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਬੜੇ

ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ 50 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਾਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਸਵੇਰੇ ਟੇਬਲ 'ਤੇ 110 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖ਼ਰ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਪਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਕਾਲਜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ' ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਲਈ ਰਜਿੰਦਰ ਮੰਡ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਭੁਝੇਵਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ। ਦੋ ਦਿਨ ਫੋਨ ਆਏ, ਪਰ ਕੱਲ੍ਹ-ਕੱਲ੍ਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ- ਜਗਰੂਪ ਕਿੱਤਾਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਵਾਲੇ ਪੰਨੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੇ-ਬੱਲੇ ਨਾਅ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਾਠਕ ਆਪੋ ਬੁੱਝ ਲੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਰਾਤ ਜਾਗ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਹੈ-ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਕੈਂਪ 10 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਡਲਹੌਜ਼ੀ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, ਸੋਲਨ ਜਾਂ ਚੈਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। 19

ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕੀਤਾ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਪਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਉਡਾਗੀ ਭਰ ਕੇ ਲੰਡਨ-ਗੈਟਵਿਕ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਚ ਮਿਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਡਿੱਗ ਪੈਣਾ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਾਦਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਝਟਕਾ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਹ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰੂ ਸੱਟ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ਼ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲਕੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਪੁੱਜ ਗਈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ‘ਟਾਟਾ ਗਰੁੱਪ’ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਿਜ਼ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਟਾਟਾ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਤਨ ਟਾਟਾ ਲਈ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਏਸੇ ਟਾਟਾ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਦੋ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚੱਲਦੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਭੱਟਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਆਈਆ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਚਰਚਾ ਕਈ ਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵੀ ਵਰਤਦੀਆਂ ਸਨ, ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੰਘਾ ਵਰਤਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਅਦੇ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉੱਤਰੀਆਂ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਬਹੁਤ ਵਾਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਸਲਾ ਨੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਤ ਹਰ ਵੱਧ ਸਨਮਾਨਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿੰਦਾ ਦਾ ਦੁਰ-ਵਿਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੱਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਦੀ ਆਈ ਪੀ ਐੱਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਲਈ ਉਡਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਅਚਾਨਕ ਰਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ

ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਲਕਾਤਾ ਪੁਚਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੁੰਬਈ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਮੁੰਬਈ ਪੁੱਜ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਰੀਬ ਗਿਆਰਾਂ ਘੰਟੇ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਂ ਏਅਰਪੋਰਟਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਖੱਜਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਇੱਕ ਆਈ ਪੀ ਐੱਲ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦੀ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਫਸਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਕਰਾਉਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਚੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਜਦੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬੈਠੀ ਟੀਮ ਕੋਲਕਾਤਾ ਪੁਚਾਉਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਧੀ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਬਾਪ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਜਾਂਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਿਖਰਾਂ ਦੀ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਝੱਲ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਸਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਫਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੋਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੁਸਾਫਰ ਵੱਧ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਐੱਧ ਵੀ ਝੱਲਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਮੁਸਾਫਰ ਦੀ ਕਨਫਰਮ ਟਿਕਟ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਟ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਹੋ ਸੀਟ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁਸਾਫਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸੀਟ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਟਗਲੀ ਅਤੇ ਏਅਰ ਹਸਟੈੱਸ ਨੇ ਲੰਮਣ ਵੇਲੇ ਉਠਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਦਾਂ ਦੀ ਸੀਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਨਾਂਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ

ਮਜਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਲੈਣੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਓਥੇ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਸਾਫਰ ਦੀ ਥਾਂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਜਿੰਦਾਂ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੱਦਾਂ ਟੁੱਪਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਏਨਾ ਭੜਕ ਪਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਆਣ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਮਨ ਨਾ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਭੜੱਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਕੈਮਰਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ‘ਮੈਨੇ ਉਸ ਕੋਂ ਗਿਨ-ਗਿਨ ਕਰ ਪੱਚੀਸ ਜੂਤੇ ਲਗਾਏ।’ ਮਾਮਲਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਿਆ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖੜੇ ਗਈ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਕਈ ਦਿਨ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਠੱਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਦਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੰਮ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਏਥੇ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਂਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇਹ

ਵੱਡੀ ਹੋਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਢਾਈ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਓਥੇ ਸਟਾਫ ਬਿਠਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵਲਾਏਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਓਥੇ ਬੈਠਾ ਮੈਨੇਜਰ, ਉਸ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਓਥੇ ਆਰਜ਼ੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਪੱਕੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲੋੜਵੰਦ ਓਥੇ ਐਡਜਸਟ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਚੱਕਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੱਲ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮਸਲਾ ਟਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਸਕਿੰਓਰਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਟਨੇ ਦੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਵਰਕਰ ਰਨਵੇਅ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਅੜੀ ਕਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ-ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਇੱਕ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕੁਝ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਰਨਵੇਅ ਉੱਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਲੀ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅੱਜ ਜਹਾਜ਼ ਲੱਭ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੈ, ਪਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਜਾਂ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲਤ ਹਰਕਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਏਅਰਪੋਰਟਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਓਥੋਂ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਧਨੰਤਰਾਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ

ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਓਥੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਾਮੀ ਹੋਣਾ ਹੋਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਤਨ ਟਾਟਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡੁੱਬਦੀ ਪਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਉੱਤਰਨ ਵਾਲਾ ਸਨਅਤਕਾਰ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਕਮਾਨ ਇਸ ਵਕਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਲਾਂਦੀ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ ਵੱਲ ਸੰਜੀਦਗੀ ਉੱਤੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉਗਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੋਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਚੱਲਦੀ ਰੱਖਣ ਤੇ ਲਾਭ ਮਾਨਣ ਤੱਕ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ‘ਯੂਅਰ ਸੋਰਟੀ, ਅਵਾਰ ਪਰਿਓਰਟੀ’, ਭਾਵ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਰ ਹੋਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਗਤਦੇ ਖਏ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਨਾ, ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਢਾਈ ਸੌ ਤਾਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਇੱਕ ਥੋਕਦੀ ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ‘ਆਮ ਜਿਹੀ’ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਦਸੇ ਹੋਣਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਮ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ-ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਏਨੀ ਆਮ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਰੱਖੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕੱਟੀ ਵੀ ਕੱਟੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਣੇ। ਆਖਰ ਕੱਟੇ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ ਇਹ ਕੁਝ!

ਰਾਮਪੁਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਮਰਹੂਮ ਕਾ. ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਬਹੁਪਰਤੀ ਸ਼ਖਸ ਹੋਇਆ : ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਰਕੁੰਨ, ਲਿਖਾਰੀ, ਨਾਟਕਕਾਰ, ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸਥਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ। ਉਹ ਉਸ ਰਾਮਪੁਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਜਾਇਦਾਸ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਦਰਜਨ ਭਰ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕ ਹੋਏ, ਹੁਣ ਵੀ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਪੇਂਡੂ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਬ ਬਣੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਔਲ ਹੁਣ ਰਾਮਪੁਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ। ਆਪਣੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਦਿਆਂ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਰਾਮਪੁਰ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਂਗਟ ਗੋਤਰੀ ਰਾਣੇ, ਜਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਤਾ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂਗਟ ਜਜ਼ਮਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਸਦੇ-ਉਜੜਦੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵੱਸਦੇ ਇੱਥੇ ਆ ਆਬਾਦ ਹੋਏ। ਮੁਖੀ ਰਾਏ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੋੜੀ “ਰਾਉਪੁਰ” (ਰਾਏਪੁਰ) ਵਜੋਂ ਗੱਡੀ ਗਈ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਉਪੁਰ ਤੋਂ ਰਾਮਪੁਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਮਪੁਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਕਦੇ ਧੂਰੀ, ਕਦੇ ਬਰਨਾਲਾ, ਕਦੇ ਸਾਹਿਬਗੜ੍ਹ (ਅੱਜ ਦਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ), ਕਦੇ ਬਸੀ ਤੇ ਕਦੇ ਅਮਲੋਹ ਰਹੀ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਪਾਲਿਸ਼ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਦੇ ਅਮਰਗੜ੍ਹ, ਕਦੇ ਪਟਿਆਲਾ, ਕਦੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹੈ। ਰਾਮਪੁਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਨਵਾਬੀ ਚੱਲਦੀ ਸੀ, ਕਦੇ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨੀ ਸਿੱਕਾ ਚੱਲਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੈ।” ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ-ਦੱਸੇ ਨੇ ਵੀ ਫਿਰ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ‘ਚ ਪੁਖਤਾ ਮੌਜਾ ਪਾਇਆ’ ਹੈ।

‘17 ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲਾਂ; ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੀ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਵਸੋਬ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆ ਵਸਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਲੈ ਆਏ। ਕਾਰਨ; ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਤਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਤੀ ਸੁਣ-ਵੇ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿੱਤਾ ਜਾਤੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਦਿਆਂ, ਹੁਨਰਾਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਹਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਣ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਵੇਂ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ (ਰਾਮੀ) ਵੀ ਰੋੜੀ-ਰੋਟੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤਹਿਤ ਉੱਥੇ ਵਸਦੀਆਂ। ਸਭ ਪਿੰਡ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ੁਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੱਚੇ-ਪੱਕੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਛੱਪੜ, ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਖੂਬ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਜ਼ੀ ਸਜ, ਜਿੱਥੇ ਤਸਰਬੇ ਚੱਲਦੇ, ਰਾਗ-ਰਤਨ ਹੁੰਦੇ। ਪਿੱਪਲਾਂ-ਬੋਹੜਾਂ ‘ਤੇ ਤੀਆਂ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਜਨੌਰੇ ਅਤੇ ਜਤੀਆਂ ਤੇ ਅਮਟੀਆਂ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧੰਦਾ ਵਾਹੀ-ਬੀਜੀ ਸੀ। ਹੱਟੀ, ਭੱਠੀ ਅਤੇ ਸੱਥ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੱਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਰਾਮਪੁਰ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੀ।

1882 ਈ. ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਾਰੇ “ਪੰਜਾਬ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਾਨੂੰਨ” ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਟੀਮ ਉਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡ ਆਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੋਢੇਭਾਤਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਸਲ ਵਜੋਂ ਉਚੁਦ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਦਰਜਾਵੇਜ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਬਾਬਤ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਰਕਬਾ ਵਜੋਂ ਸਨਦਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ “ਜ਼ਿਸ਼ਰਾ ਨਸਬ” ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਸਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਜ਼ਹਾਇਤੀ ਮਾਲਕਾਂ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਪਰਵਾਰਕ ਬੰਸ਼ਾਵਲੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਉਲੰਘਾ ਪੇਸ਼ ਹੈ :

“ਵਿਆਖਿਆ ਪਿੰਡ ਰਾਮਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਾਹਿਬਗੜ੍ਹ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਅਮਰਗੜ੍ਹ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵੰਡ” ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ (ਪਟਵਾਰ) ਦੇ ਉਚੁਦ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉੱਲਘਾ। (ਉਚੁਦ ਲਿਸ਼ਤ ਈਸਵੀ ਸੰਨ 1882) ‘ਚ “ਸਮਾਂ ਤੀਹ ਪੁਸ਼ਤ ਹੋਇਆ (ਅਗਲੀ ਪੁਸ਼ਤ ਜਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕਰੀਬ 20 ਕ ਵਰ੍ਹੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸੋ ਔਸਤਨ 1882-600-1282 ਅਰਥਾਤ 13ਵੀਂ ਸਦੀ) ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਾਨ੍ਹਾ ਨੇ ਗਜ਼ਨੀ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ, ਪਰਗਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰ ਮਾਂਗਟ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਆ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕੁੱਝ

ਕਲਾਂ ਆਬਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਮੱਤ ਜੀਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਉਂਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਿੰਡ ਛੰਦੜਾਂ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਛੰਦੜਾਂ ਤੋਂ ਉਂਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਏ ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗੈਰ ਆਬਾਦ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਏ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 19 ਹਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ, ਪਰ ਹਰ ਹਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਰਹੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਮਲ ਸੰਮਤ 1925 (ਈਸਵੀ ਸੰਨ 1868) ਤੱਕ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਸੰਮਤ 1926 (1869 ਈ.) ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ 16 ਹਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ। ਮਗਰੋਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੁਲਾਬਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤੀਆਂ ਆਸ਼ਾ, ਰਜ਼ਿਆਰਾ, ਕੰਧ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਸ਼ਾ-ਰਜ਼ਿਆਰਾ-ਚੰਦੂ ਦੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਬੰਨੇ (ਵਿਹੜੇ) ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ, ਅਰਥਾਤ; ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਵਿਹੜੇ, ਭਾਵ ਸਕਿਆਂ ਜਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ, ਪਰ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਵੰਡ, ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਠੁੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਹੀ, ਨਾ ਇਹ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਹਰੱਕ ਹਲ (ਢੇਰੀ/ਮਾਲਕੀ) ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕਸਾਰ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਚੰਗੀ-ਮਾੜੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ, ਘੱਟ-ਵੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਦੇਰ (ਸਾਂਝੀ ਭੋਇ) ਪੱਤੀਆਂ ‘ਚ ਵੰਡਣ ਦੇ ਕਾਬਲ (ਯੋਗ) ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ਼ਾਦਨ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਅਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਹਾਲਤ (ਰੂਪ ਰੇਖਾ) ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ; ਕਰੀਬ, ਹਰ ਜਾਤ-ਕਿਸਮ ਦੇ (ਕਿਰਤੀ-ਸ਼ਿਲਾਪੀ-ਪ੍ਰਹਿਤ-ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ “ਬੇੜੀ”) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਸੋਬ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਮਾਲਕ ਲੋਕ ਜੋ ਪੁਰਖਾ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਗੋਤ ਮਾਂਗਟ ਹੈ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ (ਸ਼ੁਮਾਰ) ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਏ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰਾਉਪੁਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰਾਮਪੁਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇ ਬੋਰ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਜਦ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਦੇ ਉਂਜ਼ਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਸਮਾਂ-ਨਿਤ, ਪਹਿਲ-ਪਲੱਕਤਿਆਂ ‘ਚ ਕੁੱਝ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਉਂਠ ਕੇ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵੀ ਵਸਾਏ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਟੋਬਰ ਹੋਰੀ ਪਿੰਡ ਵੀ ਜਾ ਵਸੇ ਅਤੇ ਕੁੱਝ, ਕਈ ਕਾਰਨੀਂ, ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਵੀ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਪਿੰਡ ਬੰਬਣ ਦਾ ਕਾਬ ਬਿਆਨਦਾ ਹੈ।

ਸੰਖਾ. 94634-39075

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਆਧੁਨਿਕ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਰਾਘਾਤ (Tone System) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੋਈ ਦੋ ਯੁਗ ਸਾਲ ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਰਾਵੜ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।ਬਹੁਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦਰਾਵੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੂਲ ਬਸਿੰਦੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਹੁਣ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜਾਂ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਦਰਾਵੜ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ।ਪ੍ਰੋ. ਅਰਵਿੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਕੌਣ ਹਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, 24 ਨਵੰਬਰ 2019) ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮੀਰਜੀ (ਹਿਸਾਰ, ਹਰਿਆਣਾ) ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੇ ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਜਰਾਂ ਦਾ ਡੀ.ਐੱਨ.ਏ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਰੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦਰਾਵੜਾਂ ਨਾਲ ਹੈ।ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਹੋਂਟ ਕਰਕੇ ਦਰਾਵੜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਰੀਆਈ ਸੱਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਸਾਫ਼ ਵਿਦਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।ਸੱਪ ਪੂਜਾ, ਲਿੰਗ ਪੂਜਾ, ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਰਾਵੜ/ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਵਿਧਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰੀਆਈ-ਵੈਦਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਜਾ ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਆਰੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ। ਲਿੰਗ ਪੂਜਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਾਵੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਅਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅੱਗ ਬਣੀ ਹੈ, ਆਰੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਦਰਾਵੜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿੰਗ ਰਾਜਾ, ਲਿੰਗਈਆ,

ਲਿੰਗੇਸ਼ਵਰ, ਮਹਾਂ ਲਿੰਗ ਨਾਅ ਆਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਰੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਰਾਵੜ, ਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾਈ ਲੱਛਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ।ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਦਰਾਵੜ ਤੋਂ ਉਲਟਜੀਬੀ ਧੁਨੀਆਂ, ਵੈਦਿਕ ਤੋਂ ਸੁਰ ‘ਤੇ ਉਲਟਜੀਬੀ ਧੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਤ ਉਚਾਰਨ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆਈ ਪਰਵਾਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਛਾਣ ਹੈ।ਬਦਤਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਆਚਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਰ ਅਤੇ ਉਲਟਜੀਬੀ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਗਾਇਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ; ਸੁਰੀ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਰਹਿਤ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰੀ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ) ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਝੀ, ਦੁਆਬੀ, ਮਲਵਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਣੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।ਸੁਰ-ਰਹਿਤ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਠੋਹਾਰੀ, ਮੁਲਤਾਨੀ ਜਾਂ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਹੁਣ ਪੁਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ; ਸੁਰੀ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਰਹਿਤ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਤ/ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਖੋਜ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਗ੍ਰੀਅਰਸਨ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸ਼ੋਰਸੋਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੈਸਾਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰੀਅਰਸਨ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਚੱਕਰ ਦੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਚੱਕਰ ਦੀ ਉਪ ਭਾਸ਼ਾ

ਦੱਸਿਆ ਹੈ।ਗ੍ਰੀਅਰਸਨ ਦੀ ਅੰਦਰਲੇ ਚੱਕਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਚੱਕਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਣਗੱਲਿਆਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਜਣਨ-ਤੋਤਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਰਚਨ-ਸਥਾਨ ਪੰਜਾਬ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕ੍ਰਮ ਦੂ

ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ

(ਨਾਵਲ)
ਮਨਮੋਹਨ

ਸਵੇ : 319, ਮੁੱਲ : 375 ਰੁਪਏ
ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਨਾਵਲ ‘ਨਿਰਵਾਨ’, (ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ) ‘ਸਹਿਜ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਆਸਣ’ ਅਤੇ ਹੱਥਲਾ ਨਾਵਲ ‘ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ’ ਇਹ ਨਾਵਲ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਤਕਰੀਬਨ 30-40 ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਨਾਵਲ ‘ਅੱਗ ਦੇ ਸੋਹਲੇ’ ਤੋਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ 20 ਕੁ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਸੁਖਬੀਰ, ਦਵਿੰਦਰ, ਡਾ. ਨਿਰੋਜਨ ਤਸਨੀਮ, ਮੋਹਨ ਕਾਰਲੋਂ, ਡਾ. ਧਰਮਪਾਲ ਸਾਹਿਲ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਆਦਿ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵੰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।ਇਹ ਨਾਵਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦੁਖਾਂਤ ਦੋਵਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੇ ਹਨ।ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਵਿਭਾਜਨ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤਾਂ ਦਾ ਉਹ ਆਖਿਆਣਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਰਤਵ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮਾਤ ਖਾ ਗਿਆ। (ਡਾਕਟਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੀਲਾ, ਵਿਭਾਜਨ ਕੀ ਅਸਲੀ ਕਹਾਣੀ, ਔਰਤਲਾ ਸਵਾ) ਬਹੁਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਅਧਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਲਪ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਕਥਾ ਜਗਤ ਵੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ।ਇੱਕ ਉਸ ਦਾ ਅਮਾਨਵੀ ਪੱਖ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੰਗੇ, ਉਧਾਲੇ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਕਤਲ, ਸ਼ਮੂਹਿਕ ਕਤਲ, ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਬੇਹੁਮਾਨੀ, ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਸ਼ਮੂਹਿਕ ਖੁਦਰਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਭਾਵੁਕ ਅਤੇ ਅਤਿ ਕਥਨੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਰਾ ਹੈ ਵੰਡ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਪੱਖ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਣ-ਵਿਛੜਣ, ਸਾਂਝ, ਭਾਈਚਾਰਾ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ, ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਆਪਸੀ ਵਿਵਾਸਥ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਥਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੱਥਲੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ‘ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ’ ਰਚਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ

ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਬੁਣਕਰ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਬੋਧੇ ਤੋਂ ਬੋਧ ਸਿੰਘ ਭਾਵ ਸਨਾਤਨੀ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਰਬਸਾਭੀਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਤਰ, ਨਿਮਾਣਾ, ਬੇ-ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨਹੀਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਜਾਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗਿਆਨੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੇ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪਾਗਸ ਵਰਗੇ ਚੇਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਧਨੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਦਲਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਗੁੰਬੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਅਹਿਮਦ ਅਦੀਨ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਕੇ ਗੁਰਿਸ਼ਮੀ ਜੀਵਨ ਅਪਣਾ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੰਮੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਸਾਂਦਲਬਾਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗੰਧੀ ਤੇ ਗੁਰੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।ਸਾਂਦਲਬਾਰ ਰਹਿਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਾਲੇ ਗੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਉਧਾਲ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ।ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਾਏ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੌਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਨਤ ਹੁਣ ਸਾਂਦਲਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੁਹਾਜੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਇਆ ਬਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਬੋਧਾ ਸਿੰਘ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਲੰਮੀ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਤੀ-ਦਵੇਦਤਾ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਮਾਰੋਲ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋਹੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੌਰਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੋਧਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਧੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੰਮੇ ਦਾ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ’ਚ ਕਤਲ ਹੋ

ਚਰਚਾ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੀ

ਡਾ. ਅਨੁਰਾਗ ਸ਼ਰਮਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਬੋਧਾ ਸਿੰਘ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਜੰਨਤੇ ਕੌਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਰਾ ਬੱਚਾ ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਧਾ ਸਿੰਘ ਬਿਨਾਂ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸਤ ਗ਼ਜ਼ੀਦੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਵਾਪਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪਰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਬੋਧਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਗੰਧੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਲਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ’ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਾਣੀ ਵਿਖੇ ਅਗਲਾ ਮੌੜ ਪੂਰਬ ਵਰਤੀ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ’ਤੇ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਅਬਾਸ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ’ਚ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਗੰਧੀ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਅਬਾਸ ਉਰਫ਼ ਗੁਰੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜੱਥੀ ਪਾ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਿਹਾਰੇ, ਮੱਥੇ ਚੁੰਮੇ, ਬੜੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।(ਸਫਾ 317) ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅੰਤ ਵੀ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਖ ਤੇ ਵਿਛੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਰਤਦਿਆਂ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਹੈ।

ਇਸ ਇੱਕ ਲਕੀਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿਛਲੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ

ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੰਨ 24 ਵਿੱਚ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਵੀ (ਸਫਾ 159) ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਗਤੀਹੀਣ ਮੌਟਿਫ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਥਾ ਰਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰਾ ਜਾਂ ਥੀਮ ਵੰਡ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵੰਡ ਤਾਂ ਪਰਵਾਰਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ।ਇਹਨਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵੰਡ ਹੋ ਕਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਖੱਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਨਾਤਨੀ ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਚੇਤਨ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਸਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੋਧਾ ਭਗਤ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਫ਼ਰੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਮੁਲਕ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲੂ (ਸਫਾ 39) ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪੰਥਾਂ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਵਾਲ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਲਾਮੀਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੇਖਕ ਮਨ ਬਚਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ (ਸਫਾ 155, 189) ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਵੰਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵੰਡ ਨੂੰ ਜਾਤੀਗਤ ਵੰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਦਿਆਂ ਵੰਡ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ

ਵਰਣ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਸੁੱਖ ਫ਼ਿਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਿਓ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਫਿਰਕੇ ਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਵੰਡ ਦੇ ਹਾਈਪਰ ਸਾਈਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਇਸੇ ਹੀ ਨੁਕਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਸਿਖਸਤਾਨ ਸ਼ੁਆਹ ਮਿਲਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਧੜੋਬਾਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਹੈ।ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਭਾਘਾ (ਸਫਾ 262) ਵੰਡ ਦਾ ਇਹ ਹਾਈਪਰ ਸਾਈਨ ਲੇਖਕ ਦੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਕਿਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਨ ਬਚਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਰ ਮੱਤ, ਮਤਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਮਨ ਕੋਟੀ ਦਾ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਬਹੁ ਈਸ਼ਰਵਾਦ ਨੇ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਇਨਾ ਵੰਡ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਦਿੰਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਮ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।(ਸਫਾ, 208)

ਇਸ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਚਨਾ ਰਾਹੀਂ ਰਚਨਾਕਾਰ ਵੰਡ ਦੇ ਆਮ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰੇਪਰਗਤ ਤਰੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਵੰਡ ਕੱਟੜਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਰਥ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਤੱਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਧਾਰਨ ਲੋਕ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ।ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ, ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਹ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਅਹਿਮਦਦੀਨ ਤੇ ਗ਼ਜ਼ੀਦ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਵੀ ਭਾਈ ਬੋਧ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੇਸਤੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਜੰਨਤੇ ਤੇ ਬੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਰੁਣੀ ਕੰਮੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਸੇ ਹੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀ ਕੜੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਬੋਧੇ ਵਰਗੇ ਅਨਭੋਲ, ਮਾਨਵ ਪੱਖੀ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਜ਼-ਮਗ੍ਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਕੱਟੜਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਕੱਟੜਤਾ ਧਰਮ ਦਾ ਬਹੁਰੰਗ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਬੋਧਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਇਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਧੇ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਤਾ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ’ਚੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠੀ, ਇਸ ਦੀ ਸਲਵਾਰ ਲਾਹ ਕੇ ਦੇਖੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜੂ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ। ਭੀੜ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਲਵਾਰ ਦਾ ਨਾਲਾ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤੇ ਦਾ ਨੰਗਾ ਸੱਚ ਵੇਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਨਾ ਆਂ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਤਾ ਇਕੋ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਬੋਧ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। (ਸਫਾ 305) ਕੱਟੜਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜੀ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ’ਤੇ

ਨਾਰੀ ਤੇ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਸਾਲੀ ਝੜੀ...ਕਿਵੇਂ ਮੱਛਰੀ ਜਾਂਦੀ ਆ, ਉਦੋਂ ਪੁੱਛੂੰ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰੇ ਕੀ ਮੋਟਰ ਤੋਂ ‘ਸਾਲੀ।”

“ਲੀਵ ਆਉਣ” ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬਘਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕਥਾਕਾਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀਰੀ ਬਸਾਧਾ ਠੰਢ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਸੋਕਣ ਲਈ ਵਰਾਂਡੇ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬਘਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ, “ਅੱਗੇ ਕਿੱਧਰ ਮੂੰਹ ਚੁੱਲੀ ਆਉਣਾ ਓਦੇ ਢੇਡਾ?” ਬਘਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਾਮਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਭਾਅ ਅਜ਼ਬ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨਿਮਨ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

“ਤੂੰ ਬਦਲ ਗਈ ਮਾਸੀ” ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਲੇਖਿਕਾ ‘ਮੈਂ’ ਪਾਤਰ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਰ ਬਹੁਤ ਅਜ਼ਬ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਲੀ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਖੀਰੀ ਪਲਾਂ

ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਸਦਮਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਾਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਹ ਇਸੇ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਪੁਰੋਂ ਪਾਰ ਗਏ’ ਕਹਾਣੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵਾਰਤਕ ਵੱਧ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਹਿਮ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਕਿਣਕੋ ਤੋਂ ਵੀ ਛੋਟਾ ਹੈ।

“ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਧੂਆਂ” ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦੇ ਵਰਗੀਆਂ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਦੇ

ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਤਨ

ਡਾ. ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਗੀਲ

ਬਦਲੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ‘ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੁਰਬਾਨ’ ਨਾਅ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ ਬਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹੇ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਰਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਿਕਾ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਅਤੇ ਔਰਤ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ

(ਵਾਰਤਕ)

ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਕੀਮਾਨ

ਸਫ਼-180, ਮੁੱਲ-300 ਰੁਪਏ

ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਆਫ ਲਿਟਰੇਚਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਕੀਮਾਨ ਜੋ ਬੀ.ਐੱਸ.ਐੱਫ਼. ਵਿੱਚੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ

ਕਲਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦੱਸਦੀਆਂ ਸੱਤ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ‘ਸਫ਼ਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ’ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ’ਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ‘ਇੱਕ ਫ਼ੌਜੀ ਦੀ ਆਤਮ ਕਥਾ’ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ

ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ‘ਕਸ਼ਮੀਰ’, ‘ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ’ ਅਤੇ ‘ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ’ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਬਦਲਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ’ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਹੁਣਲੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਫ਼ਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ’ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦਾ ਗਸ਼ਤ’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤੇਰਾਂ ਲੰਮੇ ਨਿਬੰਧ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਬੰਧ ‘ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭੇਦ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੱਚ’ ਦੇ ਸਫ਼ ਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਨਿਬੰਧ ਵਿੱਚ ‘ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ’ ਸਿਰਲੇਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਗ਼ਾਇਬ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਸ੍ਰੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ’ਤੇ ਰੱਬ ਸਹਾਇਕ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜਰਾ ਨਿਬੰਧ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਲੰਮੇਰਾ ਲੇਖ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ‘ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਝ’ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ, ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਕਲਾ ਸਮਝ ਦੇ ਸੋਮੇ ਮਨ ਕੇ ਇਸ ’ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਭਰਮ ਅਤੇ ਬੇਖੇਕੀਨੀ, ਖੁੱਪੀ, ਭਰੋਸਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਰਵਿੱਧ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ‘ਆਪਣਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਹੈ?’ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰਲਾ ਤੇ ਬਾਹਰਲਾ ਸੰਕਲਪ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਅਧਿਆਇ ‘ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਬਦਲੀ ਕਰਨਾ’ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਸੱਚ ਕੇ

ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਉੱਚਾ ਰੱਖੋ ਤੇ ਸਾਹਸੀ ਬਣਨ ਲਈ ‘ਮਨ ਮੋਥਨ’ ਕਰੋ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਰਜ ਹਿੱਤ ‘ਕਾਲਪਨਾ’ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਉਤਮ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਕਲਪਨਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਅਧਿਆਇ ‘ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਛਾੜ ਸੁਭਾਈ ਦਾ ਸੋਮਾ’ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ‘ਆਤਮ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਆਸ’ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੋਚ ਬਣਾ ਕੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਕਾਤਲ ਜੇਮਥ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੀ?’ ਅਗਲੇ ਅਧਿਆਇ ਹਨ। ‘ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਇੱਕ ਕਲਾ ਹੈ’ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਆਖਰੀ ਅਧਿਆਇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਾਰ ਤੌਰ ਹੈ।

ਇਉਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਫ਼ਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ’ ਚੰਗੇਰੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਕੀਮਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਇਹ ਸਿੱਟੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ, ਪ੍ਰੰਨ ਤੇ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਵਾਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

— ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤਿਲਕ

ਅਧੁਰਾ ਸਫ਼ਰ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ

ਸਫ਼: 152, ਮੁੱਲ: 299 ਰੁਪਏ

ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

‘ਅਧੁਰਾ ਸਫ਼ਰ’ ਨਾਵਲ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘਰਾਹੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਨਾਵਲਾਂ, ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੱਥਲੇ ਨਾਵਲ ਰਾਹੀਂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਰੀ, ਗੰਗਾਲੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਆਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇਣੇ ਦੇਸ਼ ਭਰਤੀ ਨਿਭਾਉਣ ਨੂੰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਅਣਗੌਲੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਾਮਲਾਲ ਦੇ

ਜੀਵਨ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਵਾ ਮਾਂ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਤੇ ਭੁੱਖ ਮਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਣਬੱਥ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਕਬੀਲਦਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਇਸ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਸਾਹਮਣੇ ਕਦੀ ਅਲੱਗਵਾਦ ਪਹਾੜ ਬਣ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਈਰਧਾ। ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਪੰਜ ਸੱਤ ਜਮਾਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਫਰਬ ਵਿੱਚ ਫਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਉਸਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੰਡੇ ਅਹੁਦੇ ਵੰਡੇ ਜੱਟ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰਫ਼ਾਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮਿਹਨਤ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵੰਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾਵਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਉੱਪਰ ਜੱਟ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਿਰਫ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖ ਕੇ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾਤ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਉੱਪਰ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੋਧੇ ਵਿਧਵਾਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਤੇਸਵਾਰਥੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਦ

ਨਾਵਲ ‘ਗੋਲਿਆਂ ਵੇਲੇ’ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ

ਵਾਜ਼ਿਲਾਕਾ : ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਮੰਚ ਅੰਬੋਹਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ‘ਪਾਠਕ-ਮੰਚ : ਸ਼ਬਦ-ਸੰਗਤ’ ਵੱਲੋਂ ਚੌਥੇ ਸਮਾਗਮ ਤਹਿਤ ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਗੋਲਿਆਂ ਵੇਲੇ’ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਸ੍ਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਉਤਰੇਜਾ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਨਾਵਲ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਵਿੰਦਰ

ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੰਡ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਸ. ਵਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਸਰਵਕਰ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਦਰਦ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ। ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਲੁਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੋਰਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਪਰਵਾਰਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਾਤਮਕ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨਿਆ। ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੇਧੂ ਨੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰੋ. ਸਿਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ‘ਸਿਮੀ’ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਉੱਕਾਰ ਚਹਿਲ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਵੰਡ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖ ਫਰੋਲੇ। ਸੁਤਰਧਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਡਾ. ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ‘ਟਿਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾਵਲ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਹੁਕਦੇ ਤੋਂ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ ਤਕਨੀਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡ ਦੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਸੂਤਰ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਈ ਸਵਾਲ ਵੀ ਛੇੜਦਾ ਹੈ। ਮੰਚ

ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਕਨਵੀਨਰ ਵਿਜੇਅੰਤ ਜੁਨੇਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਡਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ ਮੌਖਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਂਦਰਾ ਨੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਰਿਸਰਚ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਅਧੀਨ ਸਿਰਜਿਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗਲਪ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਦੂਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭੁਪਿੰਦਰ ਉਤਰੇਜਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਨਾਟ, ਕਵਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਾਬੀ ਸੱਜੀਵ ਗੋਰਾ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਲੁਣਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਦੱਸਿਆ। ਟੀਚਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਅੰਬੋਹਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਰਹੇਜਾ, ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ, ਸ. ਵਿਜੇਅੰਤ ਜੁਨੇਜਾ ਨੇ ਵੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਉਤਰੇਜਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕਈ ਪੱਖ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ। ਡਾ. ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭੁਪਿੰਦਰ ਉਤਰੇਜਾ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਾਜ਼ਿਲਾਕਾ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅੰਬੋਹਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ ਮੀਤ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

-ਨਿਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ

ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ (ਜਲੰਧਰ ਇਕਾਈ) ਦੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ

ਜਲੰਧਰ-ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ (ਜਲੰਧਰ ਇਕਾਈ) ਦੀ ਚੋਣ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਪੁਲੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੁਲੇਸ (ਜਲੰਧਰ ਇਕਾਈ) ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ, ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਦਨ, ਕੁਲਵੰਤ ਸੇਧੂ, ਕਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੱਖਣ ਮਾਨ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਧੂ, ਸਰਜਨ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ, ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਦਵਿੰਦਰ ਨੱਥ, ਰਕੇਸ਼ ਆਨੰਦ, ਜਗੀਰ ਜੋਸ਼ਨ, ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਡਾ. ਸ਼ੈਲੇਸ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ

। ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਫਿਲੌਰੀਆ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਸੇਧੂ, ਅਰੁਣਦੀਪ, ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ, ਸਵਿੰਦਰ ਸੇਧੂ, ਬਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੀ, ਕਮਲਜੀਤ ਬਾਬਲਕੇ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੀ ਸੰਚਾਲਕ ਸੰਸਥਾ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਤੇ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਉਘੇ ਕਾਮਰੇਡ ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ‘ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਦੱਸਿਆ। ਸਭ ਨੇ ਮੰਨੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਘ ਦਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਚਰਚਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ’ ਦਾ ਪਲੇਨਾ ਐਂਕ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸਵਪਨ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ,

ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਵਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਸੰਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ‘ਚੁੰਢੀਆਂ’ ਬਾਰੇ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਂ, ਰੰਗਮੰਚ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਡਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀਮ ਨਾਟਕਕਾਰ ਤੇ ਚਿੰਤਕ ਡਾ. ਉਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਿਕਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੁੰਢੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਚੁੰਢੀਆਂ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਜੀਵਨ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਚੁੰਢੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਚੁੰਢੀਆਂ ਵੱਢੀਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਚੀਕਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਢਾਉਂਦੀਆਂ, ਪਰ ਜਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੁਖਪਰਾਜ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ. ਆਈ. ਪੀ. ਐੱਸ.) ਨੇ ‘ਚੁੰਢੀਆਂ’ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਪਏ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਨੁਕਲਾ ਕੀਤੀ; ਡਾ. ਯੋਗਰਾਜ ਨੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੁੰਢੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਬੋਝਾ ਅਣੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਵਾਰ ਚੁੰਢੀ ਵੱਢੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਦੇ ਵੱਢੀ ਹੈ। ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਵੀ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਜੀਵਨ ਦਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੋ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਡਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਖਾਸ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜੀਵਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਚੁੰਢੀਆਂ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਸ਼ਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਵਿਅੰਗ ਵਿਧੀ ‘ਤੇ ਸੁਆਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨੇ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫ਼ਰ ਹੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਮਾਗਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਰਥਿਕ ਰਿਹਾ। ਲੇਖਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੁਪਾਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਗਮ ‘ਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸੁਮਨ, ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਨੇ ਲਗਾਈਆਂ ਰੌਣਕਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਵਾ ਡਵਨ ਵਿਖੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਮਾਹੌਲੇ ਸਿਰਜਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜੇ.ਐੱਸ. ਖੁਸ਼ਵਿਲ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿੱਤਰੀਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ, ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਗੁਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸ਼ਾਹਦਾ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ, ਦੀਪਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ.ਐੱਸ ਖੁਸ਼ਵਿਲ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਸਿਮਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ, ਹਰਦੀਪ ਗੁਲ, ਪ੍ਰਗਿਆ ਸ਼ਾਹਦਾ, ਦੀਪਕ ਸ਼ਰਮਾ ਚਨਾਰਬਲ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ, ਹਰਸਿੰਦਰ ਕਾਲੜਾ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਲੋਹਲੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਮਾ, ਸ਼ਵੇਤਾ, ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੰਜੀਵ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਰੌਬਿਨ ਬਰਤਰਾ, ਮਿੱਠੀ ਪਾਸੀ, ਕੇ.ਕੇ ਸ਼ਾਹਦਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਜ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਗਦੀਸ਼,

ਅਨੁ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਅਸ਼ੋਕ

ਡੰਡਾਰੀ ਨਾਦਿਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਧੀਰ, ਸ਼ਾਇਰ ਭੱਟੀ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ, ਗੁਰਨਾਮ ਕੰਵਰ, ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਲੌਰ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ, ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ ਵਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਨੀਲਮ ਨਾਰੰਗ, ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਲੌਂਗੀਆ, ਨਰਿੰਦਰ ਨਸਰੀਨ, ਪੁਲਾਦ ਸਿੰਘ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਬਾਬਕਵਾਲਾ, ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ, ਸ਼ੀਨੂ

ਵਾਲੀਆ, ਪਵਨਦੀਪ ਚੌਹਾਨ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ

ਮੁਖਾਲੀ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਤਿਉਣਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਪਰਮ, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਦੀਵਾਨਾ, ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਅੱਜਲਾ, ਡਾ. ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਚੌਹਾਨ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘਲ, ਗੁਰਨੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਬਹਾਵਾਲੀਆ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਬਾਨ, ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਸੰਗੀਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਕੁੰਦਰਾ, ਗੁਰਜੱਧ ਕੌਰ, ਪੱਲਵੀ ਰਾਮਪਾਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਸਲਾ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਆਰ.ਐੱਸ. ਮਲਹੋਤਰਾ, ਸੀਮਾ, ਮਨਜੀਤ, ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ, ਸੰਤੋਸ਼ ਗਰਗ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਨ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਨਾਂਅ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਧੰਨਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਲ ਅਜਨਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਫਿਲ ‘ਚ ਰੋਣਕਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

‘ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਗਲ ਨਾਵਲ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ

ਪਟਿਆਲਾ-ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉੱਘੇ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਨਾਵਲਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਗਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ‘ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਗਲ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੰਚ’ ਵੱਲੋਂ 2023 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ‘ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਗਲ ਨਾਵਲ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਟਾਕੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਜਾਮਾ’ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਲੱਭੀ ਤੇ 11000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਨਮਾਨ ਰਾਸ਼ੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ‘ਮੰਚ’ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਕਰਤਿਆਂ ਸਤਪਾਲ ਗੋਖੀ ਤੇ ਜਸਪੀਤ ਸਿੰਘ ਜਗਦੀਵੀ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ‘ਮੰਚ’ ਨੂੰ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਵਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਤੇ ਕੁਝ ਨਾਵਲ ‘ਮੰਚ’ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਰਾਇ ਲੈ ਕੇ ਖੁਦ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਚ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਾਵਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ, ਆਲੋਚਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਇ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ‘ਟਾਕੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਜਾਮਾ’ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸਾਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਕੇ ਅੰਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਰਫੂਲ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਆਪੇ ਦੇ ਰੂਬਰੂ’ ਲੋਕ ਅਰਪਣ

ਪਟਿਆਲਾ-ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ (ਰਜਿ.) ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਕਲਮਕਾਰ ਹਰਫੂਲ ਭੁੱਲਰ ਰਚਿਤ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਆਪੇ ਦੇ ਰੂਬਰੂ’ ਦਾ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ‘ਆਸ਼ਟ’ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਂਧੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਤਿਲਕ ਰਾਜ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦਵਿੰਦਰ ਪਟਿਆਲਵੀ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਦਾਰ ਅਤੇ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨੱਪੇਰੇ ਚਾਨੂਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ‘ਆਸ਼ਟ’ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਫੂਲ ਭੁੱਲਰ ਵਰਗੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕਲਮਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਜਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਹੈ। ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਂਧੇ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ

ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਖੁਸ਼ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ‘ਤੇ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ

‘ਚ ਬੈਠੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਹਾਜ਼ਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਜੇ ਮਹਿਮਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਰਚਾ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦਵਿੰਦਰ ਪਟਿਆਲਵੀ ਅਤੇ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਹੋਲ ਵੱਲੋਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗਿਆ। ਕੰਵਲਜੀਤ ਭੋਲਾ ਲੰਬੇ ਵੱਲੋਂ ਮਾ. ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਮਾ. ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ

ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫਰ ਅਤੇ 86 ਸਾਲਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਪੌੜੀ ਸੋ ਸੱਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿੱਪੀਆਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੰਤ ਹੋਰ ਕਈ ਦਰਬਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਰਣੀਆਂ, ਜਸਵੀਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੌਦਗੁਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਲੋਗੋਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਿਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿੱਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਸਾਗਰ ਸਵਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ‘ਚੋਂ

ਇਦੁਮਣੀ 8 ਜੂਨ ਦੇ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ ਪੱਨੇ ‘ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇਦੁਮਣੀ ਦਾ ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਹਿਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਮਰਦ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਆਂ ‘ਚ ਅੰਤਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਬਲਕਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਚਿਤਰਣ ਵਿਚ ਹਨ। ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁਗਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਹੋਰ ਅੰਤਰ ਮਰਦ ਦੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸ਼ਰੂਪ ਅਣਖੀ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕੜੀ ਵਿਚ ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੱਨੇ ‘ਤੇ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਰਾਣਾ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਧੌਬੀ ਪਟਕਾ ਦਾ ਗੀਵਿਊ ਬਹੁਤ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ‘ਚ ਕੀਤਾ। ਸਰਗਰਮੀਆ ‘ਚ ਡਾ. ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ ਬਣਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਡਾ. ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਿਰਜਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੀ ਐੱਸ ਈ ਅਧੀਨ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਜੈਪੁਰੀ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰਾ ਮੁਗ਼ੀ ਬਾਈ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਣਿਆ। ਬਾਲ ਕੰਨੇ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ‘ਦੁਸ਼ਟ ਕਾ’ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆ ਦਾਇਕ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ

ਜੈਸਲਮੇਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿਲਚਸਪ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਰਚਾਵਾਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦਵਿੰਦਰ ਮੰਡ ਨੇ ਕਾਮਰੇਡ ਲਛੂ ਰਾਮ ਦੀ ਸਧਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦਿਲਚਸਪ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਛੂ ਰਾਮ ਮਿਹਨਤੀ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਾ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਕਾਲਮ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਸੁਮਨ ਨੇ ਸੰਪੂਰੀ ਅੰਬੀਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਗੀਤ ਯਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਦੀ ਲੋੜ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਚਿਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਅੰਤਰ, ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਮਸਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਅੰਡਬਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਅਮਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

- ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਜ਼ਿਲਾਕਾ

ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ
ਤੁਹਾਡੇ ਖ਼ਤਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਖ਼ਤ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਈਮੇਲ ‘ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।
atwartazamana@gmail.com

- ਸ਼ੰਪਾਦਕ

ਆਉਂਦੇ ਐਤਵਾਰਤਾ ‘ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਾ. ਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ : ਅਨਿਲ ਰਾਜੀਮਵਾਲੇ ਵੱਡੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ : ਮਾਰਕ ਜਰਗਨਜ਼ਮਾਇਰ ‘ਔਥਾਂ ਲੱਭਦੇ ਸੁਪਨੇ’ : ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਦਨ (ਫੋਕਸ) ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਟਕੜ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ

ਸਮਕਾਲ

ਚਰਚਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ : ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਚਰਚਾ

‘ਚਰਚਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ’ ਮਈ-ਅਗਸਤ, 2025 ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ, ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਪਲੇਨਾ ਐਂਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ‘ਚਰਚਾ’ ਦਾ ਪਲੇਨਾ ਐਂਕ ਹੈ। ਪੁਲੇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨਿਟ ਆਪਣੀ ਨਿੰਗਰ ਪੈਂਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਏ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਸ਼ੁੱਭ ਸਗਨ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਦਾ ਇਕ ਵਾਸੀਅਤਨਾਮਾ ਛਾਪਿਆ ਏ, “ਹੁਣ ‘ਚਰਚਾ’ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 90 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।” ਸੰਪਾਦਕੀ ‘ਚ ‘ਚਰਚਾ’ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਏ, “ਬਾਕੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੁਝਦਿਆਂ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ। ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਦਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ ਚਿੰਤਨੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਮਾਤਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਫੋਕਸ ਚਿੰਤਨੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਵੇਨਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੋਕਪੰਪੀ ਸੁਰ ਵਾਲੀਆਂ ਚਣਣੀਆਂ ਵੇਨਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੇਗੀ।” ਚਿੰਤਨੀ ਸੁਰ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲਾ ਡਾ. ਸਵਰਾਜਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ‘ਵੰਡ ਦੀ ਅਕੱਥ ਕਥਾ’ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਅਰਧ ਮੌਤ ਵੰਡ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿੰਗਰ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਫ਼ਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ‘ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ’ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਿਆਂ ‘ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ‘ਜਾਗਦੇ ਸਿਰ ਵਾਲਾ ਵਰਵਰੀਕ-ਮੌਹਨਜੀਤ’ ‘ਚ ਉਸਦੀਆਂ ਰੋਚਕ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਅਤੀਤ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹੱਥਲੇ ਐਂਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ (ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਡਰ ਦੀ ਯਾਦ), ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ (ਮਿੱਥਕ), ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਰਾਜੀ (ਕਬੂਤਰ), ਗੁਰਮੀਤ ਕਵਿਸ਼ਾਲਵੀ (ਪਤਝੜ) ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਰਮੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤਜਮਿਲ ਕਲਮੀ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਡਾ. ਪਾਲ ਕੌਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਪ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਸੰਘ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਆਗੇ ਰਹੇ ਕਈ

ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

(1)	ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗੇ ਧੂਣੀ ਮਘਾ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗੇ ਜਦ ਬੀਂ ਨੇਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀਨੇ ਬਾਲ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗੇ
	ਲਗੂ ਪੀ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਚਾਨਣਾਂ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ
	ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਜੋ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵਣ ਖੁਦਗ਼ਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਖ਼ਾਲਸ ਧਰਤ ਤੇ ਐਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਸ਼ਰਬਤ ਕਿ ਰੂਹਾਂ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਵੇ ਜਿੱਥੇ ਬੰਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ
	ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਾਲ ਬਲੇ ਸਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਫ਼ਾਨ ਮੇਰੇ ਜਿੱਧਰ ਅਸੀਂ ਕਦਮ ਧਰੇ ਓਧਰ ਹੀ ਫਕੀਰ ਸਿਆਂ ਬਣ ਜਾਵਣ ਰਾਹ ਮੇਰੇ
(2)	ਬਾਜ਼ਾਰ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਸਵਾਰ ਖ਼ਰੀਦਦਾਰ ਹੋ! ਕੀ-ਕੀ ਖਰੀਦੋਗੇ ਤਨ-ਮਨ ਤਾਂ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਿਰਵੀ! ਜ਼ਮੀਰ ਕਿੱਥੇ ਗਵਾਦੀ! ਈਮਾਨ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭੋਗੇ? ਦਿਲ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜੇਕਰ ਅਜੇ ਹੈ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਜ਼ਬਤ! ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇ ਜਥਾੜਿਆਂ ਤੋਂ ਆਖ਼ਰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਬਚੋਗੇ?
(3)	ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉਗੇ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਸਰ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਇਮਤਹਾਂ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖ ਅਜੇ ਤਾਂ ਬੇਹੁਤਰ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ	ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜ਼ਸ਼ਨ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਕਦਾਰ...
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕੈਂਪ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਗਏ। 10 ਦਿਨਾਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ ਆਏ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨੁਕਤਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ’ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ, ਮੜ੍ਹਕ ਨਾਲ ਤੇ ਸ਼ੁਗਲ-ਸ਼ੁਗਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਤੋਂ	ਬਿਹਤਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ।ਮੈਂ ਮੋਹਰਚੰਦ ਪੌਲੀਟੈਕਨਿਕ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮੱਕੋ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੀ ਲਾਲ ਸਲਾਮ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਆਉਂ, ਸਾਰੇ ਨੱਚਦੇ-ਟੱਪਦੇ ਮੰਡ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀਏ। <i>ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੋਹਰਚੰਦ ਪੌਲੀਟੈਕਨਿਕ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ ਫ਼ੋਨ : 98786-15600</i>

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ : ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ...
ਤੱਕ ਵੀ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੋਜਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੰਬਲਭੁਸੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ । ਉਹਨੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਮਝਾਈਆਂ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਸੀ। ਉਹਨੇ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਦੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ੇਗਾਰਿਆ । ਫਿਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਵਾਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਹਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਝ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜਚੋਲੀਆ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ । ਉਹ ਪੱਕਾ-ਪੀੜਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਰਕੁਨ ਸੀ । ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਅੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਲੋਬਰਦਾਰ ਸੀ । ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਇਹ ਪੱਖ ਉਹਦੇ	ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਛਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਫ਼ੌਟੋਆਂ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ । ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੁਖੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪਿੰਡ ‘ਸਵਰਗ’ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਔਂਨ ਆਰ ਆਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ‘ਸਵਰਗ’ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਔਂਨ ਆਰ ਆਈਜ਼ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੱਦੀ ਵਜੋਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ੁਕਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜੂੜੇ ਰੱਖ ਲਏ ਹਨ, ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੰਦਾ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। <i>ਮੋਖਾ. 94172-70411</i>

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਧਿਆਇ...
ਮੋਡੀਕਲ ਤੇ ਕਰਾਇਆ ਨਾਹੀਂ। ਜੱਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੇ ਦੱਸੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਝ ਮੈਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾੜ੍ਹ ਕੱਢਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।’ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਸੋਵਾਵਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਵਕੀਲ, ਉਚ ਪਾਏ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ, ਪਰ ਜੱਜ ਟੈਂਕ ਤੋਂ ਮੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੱਜ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ੁਗਲੀ ਬੁਲਿਆ। ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਜ਼ਾਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੱਜ ਆਖਦਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਖ ਦਿਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਤ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ ਕਿਹਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਜੱਜ ਆਖਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਤ ਨੱਲਣਾ ਗਲ਼ਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। ਜੋ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ, ਫਿਰ ਝਗੜਾ ਕਾਰਵਾ ਹੈ। ਜੱਜ ਸਮਝ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੜਤਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।’ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਵਿਆਹ 1968 ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਜ਼ਲੀ ਪਿੰਡ ਚੱਲਤੁਰਰ ਨੇੜੇ ਕਿਸ਼ਨਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਹਾਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀ ਬੱਬਰ ਸ਼ੁਰੇਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੇਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਉਮਰ ਕੈਦ	ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਰਜਿੰਦਰ ਮੰਡ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਗਮਨੀਤ ਮੰਡ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਨ। ਗਮਨਜੀਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੱਲ ਹੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ੁਗਲੀ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਥੇ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਜਿੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਤੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ 76 ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ‘ਐਤਵਾਰਤਾ’ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 125 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਿਖਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੌਤ ਨੇ ਕਲਮ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਘਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਅੱਡਾ ਸੀ। ਇਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਾਮਰੇਡ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ, ਆਈ ਕੇ ਗੁਜਰਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐੱਮ ਐੱਲ ਏ ਅਤੇ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਚੈਨ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਦੀ ਮਾਰਸ਼ਲਸਵਾਦ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਗਲੀ ਜੋ ਗਿਆਨ ਦਾ ਧਨੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 5 ਜੂਨ 2025 ਨੂੰ ਵੀਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। <i>ਫੋਨ-98760-78731</i>

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ	ਭਰਾ, ਦੋਸਤ, ਅਧਿਆਪਕ, ਚਾਚਾ...
----------------	----------------------------

ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇਲੀਕੇ ਤੋਂ ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਲੱਗਾ ਜਾਗ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗਾੜ੍ਹੇ ਦਹੀਂ ਵਿਚ ਵਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦਾ ਸੁਮਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਘੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲਾਗੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਗਾਂਜਿੰਦਰ ਮੰਡ ਤੇ ਗਮਨਜੀਤ ਮੰਡ ਵਕੀਲ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਕੱਦ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸੰਨ 1999 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮੁੜਿਆ, ਤਾਂ ਚਾਚਾ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਿਆ। ਚਾਚਾ ਜੀ ਨਾਲ ਲਫ਼ ਕੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਅਦਾ ਕੀਤੇ, ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ੌਡ ਬਣਵਾਈ, ਬੈਂਚ ਬਣਵਾਏ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਬਣਵਾਈ, ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਲਗਵਾਏ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ 17-18 ਜਣੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਜੋਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁੰਬ-ਹੁੰਬ ਕੇ ਕਰਵਾਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੇ ਵੀ ਟਰੱਸਟੀ ਸਾਂ ਅਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇਲੀਕੇ ਟਰੱਸਟੀ ਹੈ। ਦੋਵੀਂ ਥਾਈਂ ਅਸਾਂ ਮੈਂਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਚਾਦ ਕੇ ਕੰਮ ਰੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬਤੌਰ ਟਰੱਸਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸਾਂ ਤੱਕ

ਬਾਕਾਇਦਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ । ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿਕੋ-ਨਿਕੋ ਲੇਖ ਲਿਖੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਥਾਈ ਨਾਵਲਾਂ। ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਤੇ ਸਵਰਗ-ਨਰਕ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਲਿਖਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸ਼ੁਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਸੱਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਚਾਚਾ ਜੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਜੁਟਾ ਲੈਂਦੇ। ਤੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਵਿਚ ਚੱਟਾਨ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਡੀ ਚਾਚੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਬੱਬਰ ਸ਼ੁਰੇਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਹ ਧੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਭੇਣ ਸੱਦਦਾ ਸਾਂ। ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਭੈਣ ਤੋਂ ਚਾਚੀ-ਭੈਣ ਤੇ ਫਿਰ ਚਾਚੀ ਬਣਨ ਨੂੰ। ਉਹ ਚਾਚੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਪੰਚ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਚਾ ਨੇ ਨਾਂ ਧਾਰ ਲਈ, ਤਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਹਟੇ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਰ ਸਾਹੀਆਂ ਹੋਰ, ਨਵੀਆਂ ਨਕੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਅਵਸੇਸ ਕਿ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤਤੱਕ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜੀ ਡੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਹੀ ਘੁੱਟੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਪਤੇਗ ਬਖ-ਕਾਟੇ ਹੋ ਕੇ, ਔਹ ਗਿਆ ਕਿ ਔਹ ਗਿਆ!

(1) ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਜੋ ਘੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਲਈ ਉਹ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਦਾ ਸੱਚ ਦੀ ਹਾਮੀ, ਫ਼ਿਰ ਕਿਉਂ ਮਨ ਓਰਦਾ ਡੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਅਦੇ ਇੜ, ਜਾਪੋ ਜਿਉਂ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੌਣ ਹੈ ਉਸ ਦਾ, ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ? ਜਿਸ ਲਈ ਹਰਦਮ ‘ਪਰ’ ਤੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਤੋਂ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁੱਖ ਛੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਿਦ ਵੀ ਪੀ ਪਿਆਲਾ ਸਾਕੀ ਤੋਂ, ਗੱਲ ਯਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਗੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੇਖ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਔਜ਼ ਫ਼ਿਤਰਤ ਨੂੰ, ‘ਚੰਡਿਹੌਕ’ ਕਰ ਪੜਚੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(2) ਰਾਤ ਬੜਾ ਹੀ ਕਹਿਰ ਹੋਇਆ। ਸੋਮਰਸ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੋਇਆ। ਯਾਦ ਤਿਰੀ ਜਦ ਭਾੜੂ ਹੋਈ, ਖ਼ਿਆਲ ਵੀ ਫ਼ਿਰ ਬਹਿਰ ਹੋਇਆ।

ਪਰਬਤਾਂ ਉਪਰ ਰਿਹਾ ਢੂੰਢਦਾ, ਮਿਲਣਾ ਓਰਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਇਆ।

ਬਰਫ਼ ਦੇ ਪਰਬਤ ਪਿਘਲੇ ਜਦੋਂ, ਢਲਕੇ ਉਹ ਹੀ ਨਹਿਰ ਹੋਇਆ।

ਲਟ-ਲਟ ਬਲਦਾ ਰਿਹਾ ਰਾਤ ਭਰ, ਦੀਵਾ ਸੀ ਜੋ ਗਹਿਰ ਹੋਇਆ।

ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ, ਪਰ ਨਾ ਸਿਸ਼ਰ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਇਆ।

ਆਇਆ ਕਦੇ ਜੋ ਦਰ ਮੇਰੇ, ਪਰ ਓਸ ਤੋਂ ਨਾ ਠਹਿਰ ਹੋਇਆ।

(3) ਚੰਨ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹਿਣ ਦੇ। ਮਹਿਲਾਂ, ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹਿਣ ਦੇ।

ਤੇਜਿੰਦਰ ਚੰਡਿਹੌਕ ਦੀਆਂ .ਗਜ਼ਲਾਂ

ਬਹੁਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁਣ, ਦਿਲ ਲਗੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਹੁਣ ਗੱਲ ਲੁਕਾਈ ਦੀ ਵੀ, ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੇ।

ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਲੱਖਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਸੇਗ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਹਿਣ ਦੇ।

ਨਾ ਕਰ ਗੰਗਾ ਮੈਲੀ, ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਕਰ, ਪਵਿੱਤਰ ਨਦੀ ਹੈ, ਪਵਿੱਤਰ ਵਹਿਣ ਦੇ।

ਬੜਾ ਚਿਰ ਰਹੇ ਮੋਖਾਨੇ ‘ਚ ਭਟਕਦੇ, ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ‘ਚ, ਤੂੰ ਰਿਦ ਨੂੰ ਬਹਿਣ ਦੇ।

ਮਨੁੱਖਤਾ ‘ਚ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਵਧਾਏ, ਹੋਸਲਾ ‘ਚੰਡਿਹੌਕ’ ਦਾ ਨਾ ਢਹਿਣ ਦੇ।

(4) ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੇ ਕੈਨਵਸ ਉਪਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਰ ਪਿਆਰ ਮੇਰੇ ਨੂੰ, ਹਰਪਲ ਪਰਖਿਆ ਹੈ।

ਪਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਮਾਂ ਨੇ, ਰਾਖ ਹੈ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਨੇ, ਮਜ਼ਾ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਚੱਖਿਆ ਹੈ।

ਛੇੜੀ ਜਦ ਵੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ, ਮਹਿਫ਼ਲ ਵਿਚ ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਸਲਾ ਭਖਿਆ ਹੈ।

ਚਾਹਵੇ ਪਾਉਣਾ ਹਰ ਕੋਈ, ਫ਼ੁੱਲ ਗੁਲਾਬਾਂ ਨੂੰ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਹਰਦਮ ਕਰਦਾ ਖ਼ਾਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਆਪਾ ਬਾਲ ‘ਚੰਡਿਹੌਕ’ ਨੇ, ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੈ ਚਾਨਣ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫ਼ਿਰ ਕਿਉਂ, ਉਹ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਹਰਖਿਆ ਹੈ।

(5) ਜਿਸ ਦਾ ਹੈ ਹਮਸਾਇਆ ਦਿਲ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾ ਆਇਆ ਦਿਲ।

ਜਿਸ ‘ਤੇ ਮੇਰਾ ਆਇਆ ਦਿਲ, ਉਹਨੇ ਬੜਾ ਹੁਲਾਇਆ ਦਿਲ।

ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਬੰਦਾ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਤ੍ਰਿਹਾਇਆ ਦਿਲ।

ਜਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਦਰ ਕਦੇ, ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਇਆ ਦਿਲ।

ਐਵੇਂ ਉਹਦੇ ਚਰਚੇ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਖਣਾ ਪਾਇਆ ਦਿਲ।

ਲਘੂ ਕਹਾਣੀ

ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼

ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਖੜੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਮੰਮੀ ਆਹ ਪਦੇ ਨੇ ਤਾੜਾ ਹਵਾ ਦੇ ਕੈਨ। ਮਾਂ ਅਣਗੱਲਿਆ ਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਿੱਕੀ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ ਇਹ ਕੈਨ।

ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਜਦ ਖੰਘਦੇ ਹੁੰਝੂ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਬਬੇਰੀ ਤਾੜੀ ਹਵਾ ਵਗਦੀ ਪਈ ਆ। ਪੈਸੇ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ?

ਮਾਂ ਹਵਾ ਸਾਡੀ ਸਕੀ ਨਹੀਂ।ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ।ਤਾੜੀ ਨਹੀਂ। ਪਿੱਕੀ ਬੋਲੀ। ਮੇਰੀ ਸੁਰੱਲੀ ਦੇ ਪਾਪਾ ਇਹੀ ਕੈਨ, ਉਸ ਦੀ ਦਾੜੀ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਮਾਂ ਕੋਲ ਪਿੱਕੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੱਢੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਸਰੀ ਕਿਹਾ, ‘ਚੱਲ ਇੱਕ ਕੇਨ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾੜੀ ਹਵਾ ਦਾ ਕੈਨ ਵੀ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦਿਆਂਗੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ। ਪਿੱਕੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮਾਂ ਪਿੱਕੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਈ।ਗਰੋਸਰੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਘਰ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਬਾਪੂ ਅੱਜ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।ਮੇਜੇ ‘ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ।ਖੰਘਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿੱਕੀ ਉਨਾ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ। ਆਖ ਚਾਹ ਪੀ ਲੈਣ। ਮਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ।ਪਿੱਕੀ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਹਲੂਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਪੂ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ।ਉੱਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਿੱਕੀ ਤਾੜੀ ਹਵਾ ਦਾ ਕੈਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ੍ਹਾਣੇ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਬਾਪੂ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਬਾਪੂ ...।

ਮੋਬਾਈਲ- +91 97806-67686

ਆਖਰੀ ਸਫ਼ਾ ਦੀ ਬਾਕੀ
ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਮੈਂ ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਵਰਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਜੂਨ ਹੋਵਾਉਣੀ ਸੀ। ਜਦ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਪਕਾਏ ਫੁਲਕੇ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਕਿਸੇ ਭੁੱਖੇ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੀਤੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰਦਿਆਂ ਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਖਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੀ ਦਰਿਆਦਿਲੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਰਖਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਰ ਪਲ ਅਤੇ ਸਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਕਰ

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ
ਹਿਸਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਮਾਨਵੀ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਉਪਾਲੇ ਵਰਗੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੰਤਰ ਉਸੇ ਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਬੋਧੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਕੋਈ ਹੋਰਾਨੀ ਨਾ ਹੋਈ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਦੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਲਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸੀ ।(ਸਫ਼ਾ 303) ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡਾਕਟਰ ਯੋਗਰਾਜ ਨਾਨੋਮਰ ਦੇ ਨਾਵਲ, ‘ਸਹਿਜ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਆਸਨ’ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮਨਮੋਹਨ ਭਰਬਰੀ ਹਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਰੋਤ ਉਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੁਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਕਾਢਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਰੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੰਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਲਪ ਵਿਧੀ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਸੰਵਾਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਵਲਾਂ, ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਵਿਕ ਹਨ। (ਸਫ਼ਾ 204, ‘ਗਗ’ ਸਤੰਬਰ 2024 ਤੋਂ ਅਪਰੈਲ 1925) ਹੱਥਲੇ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਉਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁਕਦੀ ਹੈ ।ਬਸ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਰਚਨਾ

ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਬਲੀ ਉਹ ਬੇਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਦਿਲ।

ਮਹਿਫ਼ਲ ‘ਚੋਂ ਉੱਠ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਖਾਇਆ ਦਿਲ।

(6) ਮੌਸਮ ਜਦ ਤੋਂ ਸੁਹਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਬੇਗਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜੋ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਕਦੇ, ਅਸਾਨੂੰ ਫਿਰ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਉਂ, ਯਰਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਾਦੂ, ਕਦੋਂ ‘ਤੇ ਕਿਵੇਂ, ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਣਾ, ਤਰਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦਰਦ-ਏ-ਦਿਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਇਸ਼ਕ, ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ ਬੇ-ਆਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵਫ਼ਾ ਤਾਂ ਉੱਡ ਗਈ ਕਫ਼ਰ ਵਾਂਗ, ਬੇ-ਵਫ਼ਾਈ ਤਾਂ ਬਹਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ‘ਚੰਡਿਹੌਕ’, ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਅਫ਼ਸਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।

(7) ਜਾਣ, ਜਾਣਗੇ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ। ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ ਪਲ, ਸਾਡੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ।

ਨਹੀ

ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ

ਅਨਿਲ ਰਾਜੀਮਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ : ਐੱਮ ਐੱਸ ਭਾਟੀਆ

ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਮਰ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਾਂਤਾਰਾਮ ਸਾਵਲਰਾਮ ਮਿਰਾਜਕਰ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 8 ਫਰਵਰੀ 1899 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਖਰਾਵਲੀ, ਤਾਲੁਕਾ ਮਾਨਗਾਓ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਗੜ੍ਹ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਸਾਵਲਰਾਮ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਟੁਕੜਾ ਸੀ, ਜੋ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆਨੇ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਉਰਾਨ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਖੁਦ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 1914 ਵਿੱਚ ਮਰਾਠਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕੀਤੀ।

ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ

ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ । 1917 ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਕਾਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਰਾਜਕਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1920 ਵਿੱਚ ਏਟਕ ਦੇ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਕਾਮੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

1920 ਵਿੱਚ ਅਸਹਿਯੋਗ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਧਰਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ

ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ 1927 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ 'ਕਾਂਗਰਸ ਲੋਬਰ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਢੁੰਡੀਗਰਮ ਠੋਂਗੜੀ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਐੱਸ ਐੱਸ ਮਿਰਾਜਕਰ ਸਕੱਤਰ ਬਣੇ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਐੱਸ ਈ ਘਾਟੇ, ਨਿੰਬਕਰ, ਜੇਗਲੇਕਰ, ਝਾਬਵਾਲਾ ਆਦਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਮਿਰਾਜਕਰ 1927 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਮਰਾਠੀ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ‘ਕ੍ਰਾਂਤੀ’ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣੇ।

ਉਹ ਭਾਂਗੇ, ਜੰਗਲੋਕਰ, ਨਿੰਬਕਰ, ਵੀ ਵੀ ਗਿਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, 1928 ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਮੀ ਬੰਬਈ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ‘ਗਿਰਨੀ ਕਾਮਗਾਰ ਯੂਨੀਅਨ’, ਉੱਡਗੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਗਿਰਨੀ ਕਾਮਗਾਰ ਮਹਾਂਮੰਡਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਠਿਤ ਰੂਪ ਸੀ। ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ

ਦਾਦਰ ਦੀ ਕਸਤੂਰ ਚੇਦ ਸਿੱਲ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਇਸ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਾਰਮਿਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ।

1927 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਚੌਧਾਣੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ‘ਲੈਨਿਨ ਦਿਵਸ’ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੋਕੋ ਅਤੇ ਵੇਂਜ਼ੁਈ ਨੂੰ ਭੁਨੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪੌਫਲਿਟ ਵੀ ਵੰਡੇ। ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 1927 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਮਈ ਦਿਵਸ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ।

ਮਿਰਾਜਕਰ 1928 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਪੂਨੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ । ‘ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੈਵਨ’ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁਤਲੇ ਸਾੜੇ ਗਏ। ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਯੂਥ ਕਾਨਫਰੇਂਸ ਨੇ ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 50,000 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਮੋਰਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ

ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਿਆ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1929 ਵਿੱਚ ਮੋਰਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਸਖਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੌਨਿਆਂ ਤੋਂ 32 ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਮੋਰਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਰਾਜਕਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਂਡ ਪੀਜੈਂਟਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਪਰ 1933 ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ

ਬਾਹਰਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਐੱਸ ਈ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਸੋਕੀਰੀਫਤਾ ਅਤੇ ਮਾਅਰਕੋਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਆਮ ਸੀ। ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ‘ਬੋਲਸ਼ੇਵਿਕ ਪਾਰਟੀ’ ਵੀ ਬਣਾਈ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀ ਟੀ ਆਰ ਵੱਲੋਂ 1929 ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਆਮ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਡਾ. ਅਧਿਕਾਰੀ, ਫਿਰ ਐੱਸ ਐੱਸ. ਮਿਰਾਜਕਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਨੂੰ ਬੰਡੂ-ਬੰਡੂ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਸੀ. ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਯਰਵਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

1934 ਵਿੱਚ ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ‘ਯੋਗ ਵਰਕਰਜ਼ ਲੀਗ’ ਲਈ ਇੱਕ ਦਫਤਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਕੌਮੀ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਕਈ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ,

ਮੀਨੂ ਮਸਾਨੀ, ਅੰਬੇਕ ਮਹਿਤਾ, ਯੂਸਫ਼ ਮੋਹਰਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।

1935 ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੀ ਮਾਅਰਕੋਬਾਜ਼ੀ

ਮਿਰਾਜਕਰ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੰਪਬੋਲ ਦੁਆਰਾ 1935 ਦੀ 7ਵੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕੋਲੰਬੋ ਤੋਂ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਲਾਇਆ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਈ ਦਿਨ ਰਹੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਖੁਫੀਆ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਪੂਨਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ‘ਜਾਗੂ’ ਵਜੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗੁਪਤਵਾਸ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ।

ਦਿਓਲੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ

ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੂੰ 1940 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ-ਮਰਵਾੜਾ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਦਿਓਲੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੱਗਭੱਗ 200 ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਕੈਂਪ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਗਭੱਗ 160 ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ 30 ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ, ਭਾਂਗੇ, ਬੀ ਪੀ ਐੱਲ ਬੇਦੀ, ਰਜਨੀ ਪਟੇਲ, ਪਾਟਕਰ, ਬੀ ਟੀ ਆਰ, ਸੋਲੀ ਬਟਲੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ, ਮਾਅਰਕੋਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ‘ਵਿਰੋਧ’ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ;

ਐੱਸ ਐੱਸ ਮਿਰਾਜਕਰ

ਭਾਵੇਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਮਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਵੋਟਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ । ਬੀ ਟੀ ਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 1942 ਦੀ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਦਿਓਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ

ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਨੇ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰਬ-ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਮਿਰਾਜਕਰ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂਚ 'ਤੇ ਸਨ। ਐੱਸ.ਕੇ. ਪਾਟਿਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਜਿਸ ਪਲ ਉਸ ਨੇ ਵਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਕਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਮਾਈਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਇੰਨੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਤੋਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅਗਲਾ ਬੁਲਾਰਾ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਮਾਈਕ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਇਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ।

ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮਾਅਰਕੋਬਾਜ਼ੀ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ 1948 ਵਿੱਚ ਬੀ ਟੀ ਆਰ ਨੂੰ ਪੀ ਸੀ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਬੰਬਈ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਕੀਲ ਕੋਟੀ ਸੁਲੇ ਅਤੇ ਏ ਐੱਸ ਕੇ ਆਇੰਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਰ ਰੋਡ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਬਸ ਕਾਰਪਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਸਟਿਸ ਐੱਮ ਸੀ ਚਾਗਲਾ ਅਤੇ ਗੋਜੇਂਦਰ ਗਡਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੌਜ ਬਣਾਉਣ ਆਦਿ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਚਾਕੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐੱਮ ਸੀ ਚਾਗਲਾ ਨੇ 1929 ਦੇ ਮੋਰਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਵੱਸ ਸੀ! ਮਿਰਾਜਕਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਯੁਕਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ

ਮਿਰਾਜਕਰ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਬੰਬਈ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। 21 ਨਵੰਬਰ 1955 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ 4 ਤੋਂ 6 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਲੂਸ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜਲਸਾ ਹੋਇਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਪਾਜ਼ਨ ਹੋ ਗਏ, ਹੜਤਾਲਾਂ, ਜਲੂਸ, ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਮ ਰਹੀਆਂ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਰ ਗਈਆਂ। ਮਿਰਾਜਕਰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਐੱਸ ਏ ਭਾਂਗੇ, ਸੈਨਾਪਤੀ ਬਾਪਟ, ਲਾਲਜੀ ਪੰਡਸੇ, ਆਚਾਰੀਆ ਅਤਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰੇ।

ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ

ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਸੰਵਾਦ

ਵਿੱਚੋਂ ਝਰਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਗਵਾਚਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੀੜਾ ਪੀੜਾ ਹੋਈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇ ਢਾਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਖ਼ਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸੀ ਦੇ ਅੰਤਿ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਨਿਕਰਮੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਉਣ ਜੋਗੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਦੀ ਹਿਰਦੇਵੇਧਕ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਗੋਲੀ ਬੋਲੀ ਕਿ ਤੇਰਾ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦਰਦ ਸਾਹਵੇਂ ਤਾਂ ਤੁੱਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਉਸ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਨਾਕਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੌਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਭੈਅਭੀਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਬੋ ਹਵਾ ਵਿਚ ਮੌਤ ਮੰਡਰਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਾਂ। ਕਾਸ਼! ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਪਲ ਭਰ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਰੂ ਸੋਚ ਅਤੇ ਕਬਰਾਂ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ। ਮੈਂ ਕੋਹੀ ਅਭਾਗਣ ਕਿ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਛਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਨਹੂਸ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਹਾਸਲਤਾ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਸਕ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਘਟਣੀ।

ਗੋਲੀ ਦੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਦਰਦਵੰਤੀ ਬਣੀ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਾਸੀਰ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਾਡੀ ਤਕਦੀਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾ ਕੇ ਪੇਟ ਦੀ ਅੱਗ ਵੀ ਤਾਂ ਬੁਝਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਬੰਦੇ ਆਣੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪਰਿਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੋਗ ਵੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਪਦੇ ਲਾਲ ਸੂਹੇ ਪਿੰਡੇ ਉੱਪਰ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ

ਬਿਨਾਉਣਾ ਸੀ। ਕੋਹਾ ਮੰਜ਼ਰ ਸੀ ਜਦ ਕੋਮਲ ਜੋਤ ਨੇ ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਦਿਆਂ, ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਂਕਾਤ ਦਿਖਾ ਕੇ ਜੋਤ, ਜੋਤ ਵਿਚ ਲਗ ਗਈ। ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬਕ ਦੇ ਗਈ ਕਿ ਇੰਝ ਵੀ ਖ਼ੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ

ਸੀਅ ਨਾ ਉਚਾਰਦਿਆਂ, ਜਬਰ ਤੇ ਤਖ਼ੱਦਦ ਨੂੰ ਸਹਿ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੇ ਕੁਝ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਬੋਲੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੀ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਭਰ ਪੈਂਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਦੌੜਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਮ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਕੋਹਾ ਮੰਜ਼ਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿਕਾਂ ਨੂੰ ਛਣਨੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਰੂਹ-ਰੱਤੇ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਲੀਰਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ, ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਸਕੂਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਧਾਜਣ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾ ਗੁਣ ਤੀਕ ਵੀ ਹੀਰਾਨ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੌਮ ਇੰਝ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦਤ ਯੋਗ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਿਆਂ ਦੀ ਢਾਲ ਉਸਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗੁਣ ਵੀ ਜਦ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਬਣੀ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਰੂਹ ਕੰਬ ਜਾਂਦੀ। ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਉਸ ਪਾਕ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਤੋਂ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਠ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਜ਼ਾਲਮ ਹੇਠਾਂ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ

ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਉੱਕਰ ਲਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਕਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਉੱਠਦੇ ਸੋਕ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਉਸ ਕਰੂਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਰਾਹੀਂ ਨੂਹਾਨੀ ਪੈਗਮ ਹਰ ਤਹਿਜੀਬ ਦੇ ਵਰਕੇ 'ਤੇ ਉੱਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਅਭਾਗਣ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਬੀਤੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਗਮਗੀਨ ਗੋਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਵਕਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮਿਟ ਵੀ ਜਾਣ। ਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਵੱਟ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੇ। ਹਰ ਦਮ ਚਸਕਵੇਂ, ਪੀੜਤ ਕਰਦੇ, ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਲਿਆ ਖਲਿਆਰਦੇ। ਫਿਰ ਭੂਤ ਦੀ ਕਸੀਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ। ਅਕੀਦਤ ਯੋਗ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰਜੇਤ ਵਿਚ ਉੱਕਰੀ ਮੇਰੀ ਚੰਦਰੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬ਼ੂਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਸੋਚ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਗੁਰਜੇਤ ਵਿਚਲੇ ਮੇਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵੇਨੀਂ ਕੋੜੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਰਪਾਲੂ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ 'ਕੋਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਵੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼-ਦੀਦਾਰੇ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੇਸਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਸ਼ੁ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖੇਲਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਮਨ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੀਕ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਮਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੇਆਬਰੂ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿਣਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਅਬੋਲ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?

ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣੀ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹਿਣ ਉਤਾਰਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹਲਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਣ ਲੰਗਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ।

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ

ਬਾਲ ਕੋਨਾ

ਕਿਤਾਬਾਂ

ਜਿਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ,

ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਣਨ ਲਈ,

ਰਾਹ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਵਿਖਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦਸ਼ਰ ਕਰਨ ਲਈ,

ਗਿਆਨ ਦੇ ਦੀਪ ਜਗਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਪੜ੍ਹੇ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਵਧ ਜਾਓ ਅੱਗੇ,

ਸਦਾ ਹੀ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਨਾਮ ਕਮਾਇਆ ਜਿਹਨਾਂ ਜੱਗ 'ਤੇ,

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਨਫਰਤ ਛੱਡ ਕਰ ਪਿਆਰ, ਮੁਹੱਬਤ,

‘ਗੋਗੀ’ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਕਿਤਾਬਾਂ।

- ਗੋਗੀ, ਜੀਰਾ।

ਜ਼ਫ਼ਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਤੀਜੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਉਡਤ ਭਗਤ ਰਾਮ

ਸਾਦਿਕ, ਪੰਜਵੀਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਉਡਤ ਭਗਤ ਰਾਮ

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ

ਹਿੰਮਤੀ ਰਾਜੂ

ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ।” ਪਰ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਸਾਲਾਨਾ ਪੇਪਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਦੇ ਨੰਬਰ ਨਾ ਘੱਟ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਆਪਣੇ ਕਲਾਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਰੋਮਵਰਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਰਾਜੂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਮਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੰਬਰ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ